

Západočeská univerzita v Plzni
Právnická fakulta

Ondřej Střítecký

Role mezinárodních soudů v ochraně životního prostředí

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.
Katedra správního práva
Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14.04.2020

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně, a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ondřej Střítecký

Poděkování

Úvodem této práce bych rád poděkoval váženému doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D., a to zejména za pomoc s výběrem tématu, inspirací a vedení mé diplomové práce, ale také za cenné rady a toleranci.

Dále bych rád poděkoval za trpělivost, pevné nervy a také za nesmírnou podporu, která mě při psaní diplomové práce provázela, mé rodině.

„Jestliže špatně zacházíte s životním prostředím, ono na oplátku špatně zachází s námi. A když špatně zacházíte s lidskou láskou, asi se to projeví ještě víc.“

- André-Joseph Léonard -

Obsah

Úvod.....	1
1. Cíle a důvody ochrany životního prostředí.....	4
1.1. Životní prostředí a jeho globální problémy.....	4
1.2. Ochrana životního prostředí v Ústavě a Listině.....	9
2. Instituce mezinárodního soudnictví.....	13
2.1. Vztah mezinárodního soudnictví a práva životního prostředí.....	13
2.2. Povaha mezinárodních institucí rozhodujících spory na poli životního prostředí.....	15
2.3. Arbitráž versus Soudnictví na poli mezinárodního práva.....	17
2.3.1. Arbitráž.....	17
2.3.2. Mezinárodní soudnictví.....	20
2.4. Komplikace a jiné problémy při řešení sporů v životním prostředí.....	21
2.5. Vzájemné ovlivňování.....	26
3. Mezinárodní soudní dvůr.....	30
3.1. Definice a pojetí Mezinárodního soudního dvora.....	30
3.2. Vybrané případy.....	33
3.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí.....	37
4. Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti.....	40
4.1. Definice a pojetí Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti.....	40
4.2. Vybrané případy.....	41
4.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí.....	43
5. Mezinárodní tribunál pro mořské právo.....	44
5.1. Definice a pojetí Mezinárodního tribunálu pro mořské právo.....	44
5.2. Vybrané případy.....	46
5.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí.....	51
6. Evropský soud pro lidská práva.....	52
6.1. Definice a pojetí Evropského soudu pro lidská práva.....	52

6.2. Vybrané případy.....	53
6.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí.....	57
7. Jiné významné instituce zabývající se ochranou životního prostředí.....	60
7.1. Kompenzační komise OSN.....	60
7.2. Soudní dvůr Evropské unie.....	61
7.3. Evropská komise pro lidská práva.....	64
7.4. Panely světové obchodní organizace.....	65
8. Závěr.....	68
Seznam použitých zdrojů.....	72
Seznam použitých zkratk.....	75
Abstrakt.....	76
Abstarct.....	76
Summary.....	77
Název práce v anglickém jazyce.....	78
Klíčová slova.....	78

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybral otázku přímo související s životním prostředím. Učinil jsem tak zejména proto, neboť si myslím, že se jedná o v současné době otázku velmi významnou a aktuální. Ačkoliv se zdá, že je pojem životního prostředí skloňován v dnešní době velmi často, jedná se přesto o téma doposud ne zcela prozkoumané. Jedním z důvodů je i skutečnost, že otázka životního prostředí a tedy i právo životního prostředí, je zvláště v našich podmínkách věda poměrně mladá, přicházející až s moderní dobou. K tomu napomáhají i navazující skutečnosti, například, že se stupňují ekologické problémy, a státy si konečně uvědomují a uznávají, že je potřeba tyto problémy začít řešit, a to neodkladně. Bohužel rozhodování soudů v případech sporů na environmentální úrovni je poněkud problematické, jelikož se potýkáme se s poměrně vysokou roztržičností v oblasti soudnictví na mezinárodní úrovni.

V posledním desetiletí prošlo odvětví práva životního prostředí velmi silným a dynamickým vývojem, který neustále pokračuje a jeho konec je stále v nedohlednu. Jedním z úhlů pohledu, z kterého lze na vývoj mezinárodního práva životního prostředí nahlížet, je zkoumání činnosti mezinárodních soudních instancí, konkrétně se zaměřením na případy týkající se životního prostředí. Při bližším náhledu na judikaturu jednotlivých soudů, se dle mého názoru, můžeme v této oblasti setkat s případy, které si zasluhují naši pozornost, a to zejména z důvodu narůstajícího množství, ale i z hlediska jejich významu. V dnešní době stále dochází k rozšiřování objemu judikatury, a tím je právo životního prostředí neustále obohacováno dalšími případy. S ohledem na výše uvedené, se v této práci hodlám věnovat právě otázce judikatury a zkoumání úlohy mezinárodních soudů.

Mým cílem, jehož má tato diplomová práce dosáhnout, je popsat a vyhodnotit činnost soudnictví na mezinárodní úrovni a pokusit se nastínit jejich roli v ochraně životního prostředí. Můj hlavní cíl spočívá ve zjištění, jaký vliv má mezinárodní soudnictví s ohledem na působení na právo životního prostředí, jestli instituce na mezinárodní úrovni, přisuzují životnímu prostředí dostatečný význam a také zda jsou v dané oblasti skutečně způsobilé a dokážou reálně zajistit ochranu životního prostředí.

Má diplomová práce má za úkol zjistit skutečný význam mezinárodního soudnictví v oblasti ochrany životního prostředí, a to jak z pohledu povahy řešených případů, které se vyskytly před rozhodovacími orgány na mezinárodní

úrovni, tak i z hlediska specifičnosti tohoto právního odvětví. Jedním z dalších cílů je i snaha zachytit historické počátky mezinárodního soudnictví současně s tím stručně popsat a osvětlit působení subjektů v oblasti ochrany životního prostředí. Co se týče výše zmíněných subjektů, můžeme v této práci nalézt určité zmínky o subjektech v současné době působících, tak i subjektech zaniklých, či subjektech vzniklých v nedávné době.

V této práci hodlám uvést jednotlivé soudní orgány, se zaměřením na samostatné popsaní těchto soudních institucí. Dále zmíním i fungování jiných možností řešení sporů, a to včetně mezinárodní arbitráže. Stručně nastíním i otázku existence orgánů, které již nespádají přímo pod definici „mezinárodního soudu“, ale můžeme o nich mluvit, jelikož jejich činnost je blízká v souvislosti s těmito institucemi.

První část práce poskytne náhled na stručný úvod do problematiky ochrany životního prostředí, včetně definice pojmu životního prostředí, dále se pokusím nastínit pojem příznivého životního prostředí, jakožto jedné ze součástí základních lidských práv, a nutnost jeho ochrany ze strany práva.

V druhé části se pokusím nastínit mezinárodní soudnictví v obecné rovině, a to jako prostředek pokojného řešení sporů. Následně mezinárodní soudnictví rozdělím na základní rozčlenění a taktéž se pokusím popsat základní charakteristiku těchto soudních institucí, přičemž neopomenu zmínit i instituce mezinárodní povahy, které nemůžeme začlenit do této kategorie, a to i přes to, že se taktéž zabývají spory ve vztahu k životnímu prostředí. Dále se zaměřím na otázku posuzování a popisování zvláštností sporů v oblasti životního prostředí, zmíním a popíši vzájemné ovlivňování národních a mezinárodních soudů, a to i s přehledem vlivu judikatury a problematiky v oblasti jurisdikce mezinárodních institucí.

V části třetí až šesté přejdu k jednotlivým popisům a charakteristikám mezinárodních soudů, do jejichž pravomocí je svěřeno rozhodování v záležitostech sporných i nesporných, v oblasti životního prostředí. Po základní charakteristice, v případech jednotlivých soudních institucí, se následně pokusím nastínit okolnosti, které napomohli k jejich vzniku, včetně pár dalších základních informací, které dopomohou dokreslit obrázek těchto soudních aparátů. Pro bližší seznámení budou krátce popsány a vysvětleny vybrané případy související s otázkou životního prostředí. Všechny sepsané části budou obsahovat vyhodnocení

činností a odlišností mezinárodních soudních institucí a jiné další zajímavosti týkající se těchto soudů.

V poslední sedmé části se zaměřím na instituce, které nemůžeme podřadit ani pod kategorii mezinárodního arbitrážního tribunálu, ani mezinárodního soudu, a to především z důvodu absence kritéria posuzování otázky „mezinárodnosti“, neboť se jedná o orgány typu kvazijudiciálního. Pokud se na tyto instituce podíváme z jiného úhlu, zjistíme, že jejich role v ochraně životního prostředí je velmi důležitá a nejedná se o irelevantní orgány v působnosti v ochraně životního prostředí.

V úplném závěru této diplomové práce shrnu jednotlivé problémy, které se vyskytují na poli ochrany životního prostředí, jehož ochranu zajišťují mezinárodní soudy. Budou popsány a charakterizovány jak v obecné rovině, tak i v konkrétní návaznosti na jednotlivé instituce. Cílem bude vyhodnotit vývojové tendence případů týkající se životního prostředí a v souvislosti s tímto zachytiti jejich vývoj a poukázat na to, že v environmentální oblasti vznikají problémy na úrovni mezinárodního soudnictví. Jedním z cílů této práce je mimo jiné navrhnout řešení stávající situace, které by směřovalo ke zlepšení situace v oblasti mezinárodního soudnictví, a to jak v oblasti životního prostředí, tak i v zajištění účinnější ochrany v této dané oblasti.

1. Cíle a důvody ochrany životního prostředí

1.1. Životní prostředí a jeho globální problémy

Nejdříve je důležité si uvědomit, co vlastně životní prostředí znamená. Nemusíme chodit daleko a zákon nám sám definuje, co vlastně tento ne všem známý pojem říká. V zákoně o životním prostředí lze nalézt určitou definici, která základní pojem životního prostředí velmi dobře charakterizuje. Popisuje jí jako to, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.¹ Tato definice je celkem široká a rozsáhlá, a taktéž není jediná. Pro účely vymezení pojmu životního prostředí se užívá i několik jiných definic. Mezi tu nejznámější lze zařadit dynamickou definici norského profesora Wika, přijatá na konferenci UNESCO v Paříži v roce 1967. A to, že životní prostředí je ta část světa, se kterou je živý organismus ve stálé interakci. V interakci, kterou používá, mění a ke které se musí přizpůsobovat.² Dále mohu zmínit definici z roku 1979, která byla přijatá na konferenci v Tbilisi. Tbiliská definice charakterizuje životní prostředí jako systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou, anebo mohou být s uvažovaným organismem ve stálé interakci.³ Pro bližší porovnání bych rád zmínil definici uvedenou v normě ČSN EN ISO 14001, která popisuje životní prostředí jako prostředí, ve kterém organizace provozuje svou činnost, která zahrnuje ovzduší, vodu, půdu, přírodní zdroje, rostliny a živočichy, lidi a jejich vzájemné vztahy.⁴

Lidská pokolení měla, mají a budou mít vždy vliv na přírodu. Tento vliv neustále rychle roste, a to především kvůli ekonomickému rozvoji. Dnešní doba představuje vysokou energetickou a materiálovou náročnost. Ve velké míře tomu přispívá i skutečnost, že mezinárodní obchod a doprava se vyvíjí stále kupředu. Člověk svou činností způsobuje snížení biodiverzity, to s sebou přináší změnu ovzduší a klimatu, takováto lidská činnost značně negativně ovlivňuje celou planetu. Pro zastavení této devastující situace se objevují různé koncepce, které si dávají za úkol skloubit hospodářský a civilizační rozvoj, taktéž si kladou za cíl

---

¹ Zákon o životním prostředí č.17/1992 Sb

² Dostupné z <<http://www.enviweb.cz/eslovník/269>>

³ Reichholf, J.: *Životní prostředí, Ekologie lidských sídel*, Ikar Praha 1999, ISBN 80-7202-503-1

⁴ ČSN EN ISO 14001:2005 Systémy environmentálního managementu - Požadavky s návodem k použití

zachování kvalitní úrovně životního prostředí, zamezení znečištění a dosažení ekologické stability apod.⁵

Nejdříve se podíváme na severní moře, jde oblast o rozloze 850 000 km² na kontinentálním šelfu severozápadní Evropy. Severní moře je součástí Atlantického oceánu s vysokým množstvím srážek, což podporuje intenzivní průmyslové i zemědělské využití. Důsledkem tohoto je, že Severní moře vykazuje značnou míru znečištění - převážně fosforem, dusíkem a rtutí z řek ústících do moře; kadmíem a mědí z emisí z Německa, Nizozemska a také Velké Británie, která v roce 1992 ukončila ukládání odpadů na mořské dno. V dnešní době se znečišťování emisemi projevuje mnohem hůře, než se v historii předpokládalo. Převážně střední část obsahuje nečistoty z Velké Británie, Belgie, Nizozemska a Francie.⁶ Toto znečištění má katastrofální výsledky na globální úrovni, bude trvat mnoho let, než se vše vrátí do stavu, ve kterém byl před naším znečištěním. Bude u toho potřeba spousta času a také mnoho lidského přičinění.

Mezi další důležité globální problémy lze zařadit i mizení tropických lesů. Příklad tohoto problému lze nalézt v oblasti jihovýchodní Asie. Zde pralesy těžko odolávají těžbařskému drancování. Poptávka po drahých druzích dřeva neklesá a místní státy tento trend ještě podporují. Výhody tohoto typu hospodaření jsou však jen krátkodobé. Ročně se na Zemi odlesní 7,5 mil. hektarů deštného pralesa. V Asii je to 1,82 mil. ha z celkové plochy 305,5 mil. ha, v Lat. Americe 4,12 mil. ha z 678 mil. ha a v Africe 1,33 mil. ha z 216,6 mil. ha. Odstraňování vegetace se projevuje častějšími záplavami a vymíráním rostlinných a živočišných druhů, jež se v pralesích nachází neuvěřitelných 50%. Největším obchodujícím importérem dřeva, kulatiny i překližky je Japonsko.⁷

Globální problémy nezasahují pouze ovzduší, vodu a lidskou rasu, ve velké míře zasahují i zvířata na naší planetě. Ve velkém měřítku můžeme tento jev pozorovat na Madagaskaru. Příroda tohoto ostrova je plná kontrastů, lze zde nalézt suché pouště i tropické lesy. Takovéto podmínky umožňují život jedinečným endemitickým druhům. 95% tamní populace savců a více než 7 tisíc druhů kvetoucích rostlin nenajdeme nikde jinde na celém světě. Zvyšující se počet obyvatel vyžaduje stále více půdy pro pěstování kulturních plodin a chovu dobytka. Asi 80% ostrova bylo již přeměněno na degradované travnaté porosty.

---

⁵ MOLDAN, B.: *Podmaněná planeta*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2009, str. 7.

⁶ Dostupné z <www.veverka.eu/globalni-problemy-zivotniho-prostredi>

⁷ Tamtéž

Aby mohla být zachována jedinečnost ostrova i dnes, je potřeba vysoká míra finanční podpory od jiných zemí.⁸ Bez této pomoci by se země stala vyprahlou pustinou, a to bez známky nynější fauny. Kvůli tomu bychom přišli i o řadu velmi ohrožených druhů rostlin, které nikde jinde na světě nejsou k nalezení.

Zmíněné příklady globálních problémů lze sledovat nejen v těchto regionech. Mezi další velké problémy naší planety lze zařadit i globální změny klimatu. Vzhledem k probíhající změně klimatu se v blízké budoucnosti očekává snížená četnost chladných dní a nocí a naopak zvýšení počtu horkých dní a nocí. Trvání horkých vln se prodlouží a zvýší se počet a intenzita případů silných srážek. A taktéž větší výskyt extrémů souvisejících s vysokými teplotami v kontinentálních středních zeměpisných šířkách, kde budou následně sušší podmínky, a tudíž i nižší ochlazující efekt výparu. Předpokládá se, že se zvýší počet dní s teplotami většími než 35–40 °C ve vnitrozemských oblastech.⁹ V současné době lze mimo jiné sledovat velké odumírání lesních porostů. Tímto odumíráním se zmenšuje druhová skladba a celkové složení druhů, a tím dochází k snížení druhové pestrosti, která má za následek zvýšení rizika invaze parazitů. Dle celosvětových analýz se nyní vyskytuje 70 % porostů na hranici tolerance vodního stresu. V budoucnosti tedy čelíme reálné skutečnosti, kdy tyto problémy budou mít dopad na populaci a následně dojde i ke krátkodobé migraci z důvodu ztráty obydlí. Mezi další následky lze zařadit zvýšení počtu neobyvatelných oblastí v důsledku sucha a zvýšení hladin moří v pobřežních oblastech. Tyto ztráty budou představovat velký dopad na ekonomiku všech států.¹⁰

Dalším aktuálním problémem je znečištění vod. Voda je nutnou podmínkou existence života. Voda je nezbytnou složkou rostlinných a živočišných organismů a taktéž i prostředí, ve kterém probíhají důležité procesy a děje. Pro člověka je nenahraditelná, jelikož tělo obsahuje okolo 65% této látky a pro obnovování správných funkcí je třeba dodávat každý den další 2 - 4 litry. Voda dále tvoří nezbytnou surovinu v zemědělství a průmyslu. Rozvojem a nárůstem počtu obyvatel se přirozeně zvyšuje potřeba vody, a tak v souvislosti s nárůstem obyvatelstva však dochází ke znečišťování odpadními vodami a taktéž nežádoucím únikem látek znehodnocujících vodu, či různými antropogenními

---

⁸ Dostupné z <https://www.veverka.eu/globalni-problemy-zivotniho-prostredi>

⁹ Dostupné z <https://www.klimatickazmena.cz/cs/vse-o-klimaticke-zmene/pruvodce-zmenou-klimatu/>

¹⁰ Tamtéž

vlivy. Voda náleží k nevyčerpatelným zdrojům pouze v globálním měřítku. V regionálních a lokálních dimenzích se naopak vyskytuje v omezené a časově nerovnoměrné míře.¹¹ Vodní toky a vodní zdroje jsou ve velkém množství znečišťovány průmyslovými provozami, průsaky ze znečištěné půdy a haváriemi. Můžeme tedy mluvit o takzvaném problému nazývaném jako „globální chemická kontaminace“, která do jisté míry způsobuje změnu biologických cyklů živin a taktéž dopomáhá ke změně klimatu.¹² K znečišťování vod dochází mnoha způsoby, v nejčastějších případech průmyslovými odpady, toxickými látkami, radioaktivitou nebo pouhým teplem, které má za následek devastující účinky na původní vodní ekosystémy. To s sebou přináší nepříznivé působení na zdraví člověka a taktéž riziko šíření nemocí. Mnozí lidé se v takové chvíli mohou pozastavit a říct si: „A jak přesně toto může ovlivnit život člověka?“ Je to celkem jednoduchý a prostý kolotoč, který se točí neustále dokola. Pokud se na chvíli zastavíme a zamyslíme se, uvědomíme si, že pokud si sami zamoříme půdu a vodu, tak způsobíme narušení potravního řetězce, který právě vede opět zpátky k člověku samotnému. Pokud se poohlédneme do historie, můžeme zde nalézt případ *Pulp Mills on the Uruguay River*.¹³ V tomto sporu se řešilo znečištění vod. Mezi další případy znečištění můžeme zařadit spor *San Juan River*.¹⁴ Tyto spory mají mnoho společných prvků, jeden z hlavních společných bodů je ten, že v těchto případech se jednalo o přeshraniční kontaminaci.

Další hrozbou, která se vyskytuje v globálním měřítku, je otázka oteplování. Během posledních desetiletí nastiňuje mnoho ukazatelů a studií oteplení klimatu v globálním měřítku. Teploty na Zemi jsou udržovány v pro nás přijatelných mezích především kvůli přírodnímu procesu nazývanému skleníkový efekt. Když sluneční záření dorazí k naší atmosféře, část se ho odrazí zpět do vesmíru a část záření atmosférou pronikne a zbytek je pohlcen Zemí. To způsobuje ohřev povrchu Země. Teplo je také ze Země vyzařováno a absorbováno plyny, které jsou přítomny v zemské atmosféře – tzv. skleníkovými plyny. Tento proces zabráňuje tomu, aby teplo unikalo do vesmíru, a zajišťuje průměrné teploty kolem 15 °C místo -19 °C. Existuje několik skleníkových plynů, které mohou za dodatečné zahřívání atmosféry a které lidé různými způsoby produkují. Většina

---

¹¹ Dostupné z <https://www.veverka.eu/globalni-problemy-zivotniho-prostredi>

¹² MOLDAN, B.: *Podmaněná planeta*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2009

¹³ Továrny na výrobu celulózy na řece Uruguay – spor řešen Mezinárodním soudním dvorem.

¹⁴ Další příklad sporu řešený Mezinárodním soudním dvorem

jich vzniká při spalování fosilních paliv v autech a továrnách a při výrobě elektřiny. Plyn, který je zodpovědný za většinu oteplování, se nazývá oxid uhličitý, CO₂. Další takové plyny zahrnují metan uvolněný ze skládek a ze zemědělské produkce (zvláště z trávicích soustav zvířat, která se pasou), oxid dusný z hnojiv a plyny používané pro chlazení a při průmyslových procesech. Jedním z faktorů je také úbytek lesů, které by jinak oxid uhličitý zadržovaly.¹⁵ V roce 2013 byla vypracována Mezinárodním panelem pro klimatické změny (IPCC) zpráva o klimatických změnách. Toto sdělení IPCC v sobě obsahuje následující upozornění:

„Vliv člověka na klimatický systém je zřejmý. Je evidentní ze zvyšující se koncentrace skleníkových plynů v atmosféře, pozitivní hodnoty radiačního působení, pozorovaného zahřívání a celkového porozumění klimatickému systému. (...) Je extrémně pravděpodobné, že vliv člověka je dominantní příčinou pozorovaného oteplování od poloviny 20. století. (...) Pokračující emise skleníkových plynů způsobí další zahřívání a změny ve všech složkách klimatického systému. Omezení klimatických změn bude vyžadovat značné a trvalé omezení emisí skleníkových plynů. (V tomto shrnutí označuje termín „extrémně pravděpodobné“ pravděpodobnost 95–100 %.)“¹⁶.

Na základě této zprávy lze usuzovat, že si lidstvo za oteplování planety z valné části může samo. Pokud se Země bude nadále zahřívát, dojde k následujícím zásadním změnám, a to, že voda při zahřívání zvyšuje svůj objem a oceány absorbují více tepla než souš, hladina moře se tedy zvýší. Hladina moře také vzroste kvůli tání ledovců a ledu v moři. Města na pobřeží budou zaplavena. Místa, kde obvykle hodně prší a sněží, se mohou postupně stávat teplejšími a suššími. Jezera a řeky by mohly vyschnout, mohlo by docházet k častějším obdobím sucha, která by ztížila pěstování obilí. Mohlo by být k dispozici méně vody k pití, sprchování, zemědělství, výrobě jídla. Je velká šance na úhyn rostlin a zvířat. Budou přibývat případy hurikánů, tornád a dalších klimatických jevů, způsobené změnami tepla a výparem vody.¹⁷

V poslední době přibývají nová potenciální rizika v podobě geneticky modifikovaných organismů, která ohrožují životní prostředí, a to i přes to, že geneticky modifikované organismy nalézají vysoké využívání v mnoha lidských

---

¹⁵ Dostupné z <<https://www.ekoenergy.org/cs/extras/background-information/climate-change/>>

¹⁶ IPCC, 2013 Summary for policy makers of 2013

¹⁷ Dostupné z <<https://www.ekoenergy.org/cs/extras/background-information/climate-change/>>

oborech a činnostech. Tyto geneticky modifikované organismy poskytují nespočet výhod, ale dopad těchto organismů na životní prostředí není zcela předvídatelný. Představují tedy určité nebezpečí.¹⁸ Jako názorný příklad tohoto problému mohu uvést potravinu vyrobenou z geneticky modifikované kukuřice. Kukuřice vykazovala přítomnost reziduí transgenních bílkovin. Výsledkem nápravy bylo opatření *Monsanto Agricoltura Italia SpA and Others v Presidenzadel Consiglio dei Ministri and Others*.¹⁹ V tomto případě se jednalo o uvedení nové potraviny na trh, jež ve svém konečném důsledku vedlo k pozastavení obchodování a používání nově vzniklé potraviny na celém svém území. Včetně vyvstání předběžné otázky u Krajského správního soudu v Lazii – oblast střední Itálie.²⁰

Globální znečištění životního prostředí na naší planetě neustále roste a tím i klesá odolnost ekosystémů. Ekosystémy poskytují lidstvu nespočetnou paletu služeb, můžeme mezi ně zařadit např. služby regulační, zásobovací a kulturní. Lidskou populací jsou tyto služby nad míru využívány, a proto vzrůstá potřeba hledat způsoby, jak zamezit vyčerpání těchto služeb, včetně jejich zanechání pro generace, které přijdou po nás. Globalizace napomáhá pohybu lidí, zboží a služeb, což s sebou přináší rizika šíření škůdců a nepůvodních nemocí a pandemií. Tato globalizace napomohla, v nedávné době, v rozšíření koronaviru po celém světě, nebo v roce 2003 napomohla rozšířit onemocnění tzv. těžkého akutního respiračního syndromu, všem známým jako SARS. Všechny tyto problémy zasahující celou planetu a je třeba je řešit celosvětově, dokud není úplně pozdě.²¹

1.2. Ochrana životního prostředí v Ústavě a v Listině

Životní prostředí je natolik důležité, že samotné státy již několik desítek let uznávají a ochraňují ho jako veřejný statek. Tento statek je velmi důležitý a jeho potřeba ochrany je vysoká. Státy díky tomu rozumí a proklamují, že právo na příznivé životní prostředí je právem, kterého se můžou za určitých podmínek dožadovat. V určitých časech se mezinárodní spory výlučně týkaly řízení o přeshraničním znečištění. Nejčastěji se jednalo o náhradu škody. Mezi další časté problémy patřilo i bezohledné užívání sdílených zdrojů. A to v situaci, kdy proti

---

¹⁸ MOLDAN, B.: *Podmaněná planeta*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2009

¹⁹ Případ C-236/01

²⁰ Tamtéž

²¹ St. politika životního prostředí České republiky 2012-2020, Ministerstvo životního prostředí str. 11

sobě stojí dva státy, kde jeden stát osočuje toho druhého o větším, či více devastujícím užívání společného zdroje.

O právu na příznivé životní prostředí lze konstatovat to, že se jedná o přirozené právo, které platí nezávisle na vůli zákonodárců. Tento fakt je velice důležitý a utváří nám určitý náhled na jeho existenci. Můžeme konstatovat, že zákonodárci toto právo jen a pouze uznávají, a v případě zásahu do tohoto zajištěného práva, se ho státy i jednotlivci mohou za určitých podmínek domáhat. Při zmínce práva na příznivé životní prostředí, je také důležité zmínit, že toto právo patří do tzv. třetí generace lidských práv. Můžeme konstatovat, že třetí generace lidských práv vznikla poměrně v nedávné době a jeho existence byla uznána v 70. letech 20. století.²²

Samotná ochrana životního prostředí je obecně zakotvena jak v Ústavě ČR, tak v Listině základních práv a svobod. V preambuli Ústavy České republiky lze nalézt zmínku o životním prostředí a to ve větě „*My, občané ČR, [...] odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní [...] bohatství.*“²³ Zde je ochrana životního prostředí jen nastíněna, ale v dalším článku ji můžeme najít přímo zakotvenou. Ústavodárce se snaží ukázat a upozornit na svůj díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi. V článku 7 lze nalézt přímé ustanovení o ochraně životního prostředí: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“²⁴ Ústavodárce tím vyslovuje uskutečnění požadavku trvale udržitelného rozvoje života společnosti, který je definován v zákoně o životním prostředí, a to jako takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.²⁵ V Listině základních práv a svobod můžeme takových zmínek o ochraně životního prostředí nalézt mnohem více. V systematické Listině lze nalézt v hlavě čtvrté Hospodářská, sociální a kulturní práva. Čl. 35 uznává, že nelze fungovat bez aspoň částečného poškozování životního prostředí. Článek bere v potaz skutečnost, že prakticky každá lidská činnost má dopad na stav životního prostředí. Stát proto skrze zákon

---

²² Karolína Žáková: *Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní tribunál pro mořské právo a ochrana životního prostředí* In ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M. et al.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století III.: Proměny veřejného práva*, Praha: Nakladatelství Karolinum 2009

²³ Ústava ČR – 1/1993 Sb.

²⁴ Tamtéž

²⁵ Dostupné z <<http://www.ius-wiki.eu/ustavni-pravo/pfuk/ustavko/zkouska/otazka-49>>

stanovuje rozsah, v němž je ohrožování a poškozování statků vyjmenovaných v odst. 3 ještě přípustné. Právo na příznivé životní prostředí můžeme nalézt zakotvené v čl. 35, jedná se o jedno ze základních práv člověka. Listina přesně stanovuje, že každý, má právo na příznivé životní prostředí.

Právo na příznivé životní prostředí je silně spjato se samotným právem na život a dle přesvědčení Evropského soudu pro lidská práva i právem na ochranu soukromého a rodinného života. Článek 35 odst. 1, je důležité brát v souvislosti s odst. 3²⁶, který prikazuje ohleduplné počínání a zakazuje zneužití práv. Platí zde zásada, která zamezuje výkon vlastních práv, při kterých nesmí docházet k narušování práv jiného subjektu.²⁷

Ochrana životního prostředí není pouze zakotvena v těchto zmíněných pramenech. Lze ji nalézt i v zákonné podobě, a to především v zákoně č. 17/1992 Sb. o životním prostředí. Najdeme zde několik základních definic, které nám osvětlí základní pojmy pohybující se v této oblasti. Mezi další důležité prameny můžeme řadit zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Tento pramen nám umožňuje získat informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Jde o speciální projev práva na informace, které je obecně upraveno jako politické právo v čl.17.²⁸

Vnitrostátní ochrana životního prostředí se nejeví jako dostačující a jak časem dochází ke větší míře globalizace a propojení světa se vyvíjí kupředu, tak se zde vyskytla nutnost jejího zabezpečení v regionálním měřítku a případně i v měřítku globálním. Z tohoto důvodu vznikla potřeba založení určitého typu deklarace, který by tyto základní práva na ochranu životního prostředí deklaroval. Pro příklad si můžeme poukázat na deklaraci z Ria de Janeiro. Ve které se uvádí, že lidské bytosti „*mají právo na zdravý a produktivní život, který je v souladu s přírodou.*“²⁹ Pro srovnání a dodatečné zvýraznění důležitosti těchto deklarací, bych rád poukázal na Stockholmskou deklaraci, která říká, že „*člověk má základní právo na svobodu, rovnost a přiměřené podmínky k životu v kvalitním životním prostředí, které mu umožňuje důstojný a zdravý život; zároveň nese odpovědnost za ochranu a zkvalitnění životního prostředí v současnosti a jeho zachování pro budoucí generace (...)*“³⁰

---

²⁶ Ústava ČR – 1/1993 Sb.

²⁷ Dostupné z <<http://www.ius-wiki.eu/ustavni-pravo/pfuk/ustavko/zkouska/otazka-49>>

²⁸ Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

²⁹ Dostupné z <<https://www.un.org/esa/documents/ga/conf151/aconf15126-1.htm>>

³⁰ Stockholmská deklarace 1972

Můžeme tedy mluvit o tom, že právo na příznivé životní prostředí je pouze deklarováno v nezávazných deklaracích typu *soft law*. V tomto případě tedy nemůžeme mluvit o právní vymahatelnosti.³¹ Oproti tomu lze najít výjimku v podobě Africké charty o lidských právech a právech národů z roku 1981. Zde má tato deklarace povahu *hard law*, ale vzhledem k přítomnosti jiných problémů afrických národů se prozatím neočekává její prosazování na mezinárodní úrovni.³²

Na závěr je důležité zmínit také to, že k uznání samostatného hmotného práva na příznivé životní prostředí nás pravděpodobně jen tak brzy nečeká. Před námi je dlouhá strastiplná cesta, která končí v nedohlednu. Rada Evropy se už několikrát pokoušela přijmout dodatkový protokol k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, který by stanovil procesní environmentální práva. Rada Evropy nepočítala s tím, že Výbor ministrů shodí tento akt ze stolu s konstatováním, že EÚLP již určitým způsobem environmentální práva chrání.³³ Vzhledem k této neochotě zařadit právo na příznivé životní prostředí do katalogů lidských práv, která by splňovala danou formu *hard law*, vyvstává u států obava z práv, jež z nich vycházejí. Prognostici doufají, že v budoucnu bude urychlen proces začleňování práva na příznivé životní prostředí mezi základní lidská práva, a to zejména kvůli rychle vzrůstajícím změnám v klimatu.³⁴ Na závěr této první části bych rád dodal, že Mezinárodní soud pro životní prostředí prohlásil, že právo na příznivé životní prostředí patří do elementární soustavy základních lidských práv.³⁵

---

³¹ Biskajská deklarace o právu na životní prostředí z roku 1999.

³² MÜLEROVÁ, H.: *Aktuální otázky práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním právu in: Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*, AUCI 3/2011, Praha:Karolinum, 2011, str. 22

³³ MÜLEROVÁ, H.: *Aktuální otázky práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním právu in: Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*, AUCI 3/2011, Praha:Karolinum, 2011, str. 19

³⁴ Tamtéž

³⁵ Dostupné z <www.jel.oxfordjournals.org/content/24/3/547.full#xref-fn-8-1>

2. Instituce mezinárodního soudnictví

2.1. Vztah mezinárodního soudnictví a práva na životního prostředí

V první řadě se zaměřím na analýzu příležitostí, ve kterých mezinárodní soudy přichází do blízkého kontaktu s otázkami ochrany životního prostředí. Pro začátek je důležité si vymezit správnou příslušnost těchto soudních institucí k rozhodování a poté s ohledem na tuto příslušnost posoudit jejich příslušnost k poradní činnosti. Proces zajišťování správné příslušnosti k určitému typu instituce budou rozebrány v dalších částech této diplomové práce, a to především v detailnějším vztahu ke sledovaným institucím, včetně přihlídnutí k jednotlivým výsledkům jejich činnosti.

Jako jeden z hlavních faktorů, který se posuzuje, je otázka příslušnosti k rozhodování. Při řešení sporů pohybující se v mezinárodním měřítku v současnosti, ale i minulosti, existují na principu konsenzu vícero subjektů, a to zejména kvůli normám, z kterých plynou ustanovení vynucovací.

Lze konstatovat, že takováto myšlenka je tedy v souladu s myšlením suverénních států. Tyto státy se tedy svobodně zavazují k povinnostem, které přináší určitý druh nemožnosti dodržování a vynucování povinností nezakládajících se na jejich svolení.³⁶ Vystává zde jeden velmi důležitý problém, a to především v otázce určení fóra, které má být příslušné k rozhodování v otázkách mezinárodního práva životního prostředí. Při snaze dosáhnout rozhodnutí ohledně otázky, která se pohybuje v úrovni ochrany životního prostředí, lze dosáhnout jen s využitím povinné jurisdikce daného aparátu. To s sebou přináší rizika v podobě toho, že buď stát, o jehož činnosti, mající dopad na životní prostředí má být rozhodováno, není stranou takového nástroje, nebo zde nedošlo k zvolení způsobu řešení sporů jeho prostřednictvím. To v sobě přináší riziko v podobě toho, že pokud se instrument takovéto otázky přesně neupravuje, vyvstane zde nutnost rozhodnout striktně v rámci jeho předmětu, jehož se předložená věc týká, a veškeré další otázky budou pomínuty.³⁷ V současnosti lze zamezit těmto problémům tak, že dojde mezi předpokládanými stranami sporu k

---

³⁶ KISS, Alexandre Charles a Dinah. SHELTON. *Guide to international environmental law*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007, str. 2

³⁷ HARRISON, James. Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*. 2013. ISSN 09528873, str. 503.

uzavření bilaterální dohody, jimiž bude *ad hoc* určena instituce, která se bude zabývat rozhodováním. Taktéž se bude zabývat rozsahem otázek, jimiž se bude moci zaobírat.³⁸ Vzhledem k roztržitosti úpravy a absenci systému jejího vynucování, který by zaručoval spravedlivé řešení sporů v životním prostředí, doposud v tomto odvětví chybí.³⁹

Jako další možnost překonání těchto problémů, jev nalezení možnosti interpretace norem předmětného právního nástroje způsobem, který je v daném případě žádoucí. Dá se konstatovat, že má být proveden výklad z pohledu ochrany životního prostředí.⁴⁰ Můžeme zde nalézt nejširší prostor pro tvořivý přístup orgánů, jež zde mají rozhodující pravomoc. Tyto orgány se mohou při řešení sporů opírat nejen o texty jednotlivých právních nástrojů, o jejichž porušení se má jednat, ale taktéž o další prameny práva. Mezi tyto další prameny práva můžeme zařadit právní obyčeje a nezávazné normy povahy *soft-law*, které nám dokážou poskytnout dostatečnou paletu interpretačních vodítek.

Mezi další důležité faktor, jež se posuzují, patří otázka příslušnosti k poradním činnostem. Mezinárodní soudy senevěnují pouze věcem v otázkách rozhodování sporů, nýbrž se taktéž věnují poradní činnosti, spočívající v poskytování odborných názorů na předložené otázky. Výsledky poradní činnosti v mezinárodním soudnictví jsou právně nevynutitelné a nezávazné, ale i přes to jim můžeme přisoudit nezanedbatelnou roli v objasňování složitých právních otázek.⁴¹ V budoucnu může docházet k zásadnímu ovlivňování této praxe, a to kvůli autoritativnímu postavení těchto institucí.⁴²

---

³⁸ HARRISON, James. Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*, 2013. ISSN 09528873, str. 503.

³⁹ ALAM, Shawkat. *Routledge handbook of international environmental law*. New York: Routledge, 2013, str. 42

⁴⁰ HARRISON, James. Reflections on the Role of International... viz ⁴⁰

⁴¹ RUYSS, T. a A. SOETE. 'Creeping' Advisory Jurisdiction of International Courts and Tribunals? the case of the International Tribunal for the Law of the Sea. *Leiden Journal of International Law* [online]

⁴² ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. Mezinárodní právo veřejné. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy právnické učebnice. str. 503

2.2.Povaha mezinárodních institucí rozhodujících spory na poli životního prostředí

Jak spory již existující, tak spory jejichž vznik se předpokládá na poli životního prostředí, jsou posuzovány mezinárodními právními soudy nebo arbitrážemi. V určitých situacích lze využít instituce kvazijudiciálního typu a v neposlední řadě i cestu diplomatickou k vyřešení daného sporu. Vše stojí na uplatňování základní zásady, která říká, že všechny projednávané spory musí být vyřešeny a vedeny mírovou cestou. Tento výčet upravuje Charta OSN v článku 33.

Pokud bychom se snažili najít pojem, který by nám pomohl pochopit širší smysl mezinárodního soudnictví, tak zde můžeme mluvit jak o činnosti permanentních soudních subjektů, tak rozhodčích tribunálů. Jejich povaha nemá zpravidla podobu trvalou, až tedy na pár určitých situací, kdy tomu tak není a můžeme se setkat i s tím, že takovou povahu mají. Literatura tento pojem charakterizuje jako:

*„způsob mírového urovnávání mezinárodních sporů, kdy na základě dohody mezi stranami je spor vyřešen rozsudkem nestranného orgánu, který je k tomu zmocněn stranami“.*⁴³

Zpravidla lze konstatovat to, že mezinárodní arbitráže i soudy rozhodují dle práva. Avšak je důležité zmínit i výjimky, a to v případě, kdy rozhodovací instituce se výslovně zmocní k rozhodování dle zásady spravedlnosti.⁴⁴

Tak jak to v životě bývá, tak i zde můžeme nalézt mnoho výhod i nevýhod u obou typů rozhodování. Právo striktně charakterizuje jednu z důležitých výhod tak, že rozhodnutí jsou a budou méně překvapivá. Lze hovořit o snaze snížit riziko nestandardních a nekonzistentních rozhodnutí, ke kterým by mohlo lehce dojít. Pro strany ve sporu to znamená žádané legitimní očekávání s větší právní jistotou. Naopak při rozhodování pomocí *ekvity*, docházejí instituce v rozhodovací činnosti k větší volnosti. To by ve skutečnosti mělo za výsledek rozhodnutí, které by mělo spravedlivější podobu. Nicméně zde dochází k tomu, že sporné strany se bezprostředně vystaví většímu riziku typu rozhodnutí, které by přečkalo jejich očekávání či právní jistotu.

---

⁴³ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 350

⁴⁴ Tamtéž

Pro sporné strany má rozhodnutí povahu právně závaznou a konečnou. Pokud nedošlo k dohodě mezi stranami, není přípustné odvolání.⁴⁵ Přitom si právo vyhrazuje možnost změny tohoto rozhodnutí, a to pokud se naskytly okolnosti, které nebyly dříve známy. A taktéž se má za to, že by mohly podstatně ovlivnit konečný rozsudek.⁴⁶

Jako jednu z nevýhod, které soudnictví na mezinárodní úrovni v tomto směru sdílí, je skutečnost, že státy nejsou povinny řešit všechny své spory jeho prostřednictvím. Pole působnosti arbitráží a mezinárodních soudů je poněkud omezena, jejich omezení spočívá v tom, že mohou vést řízení jen na základě souhlasu stran sporu. Existuje zde možnost, že souhlas může být dán i předem, a to pro spory, které mají či mohou vzniknout v budoucnu. Existuje zde i konkludentní možnost, ale to jen a pouze v případě, že do soudního řízení vstoupí státy, bez toho, že by je k tomu právo zavazovalo. To je také podmíněné tím, že během řízení nenamítnou u rozhodujícího soudu nepřislušnost. Ve skutečnosti lze tedy tvrdit, že jde pouze o fakultativní jurisdikci.⁴⁷

Mezi další důležité nevýhody lze zařadit taktéž skutečnost, že mezinárodní rozhodovací instance nemají, pro splnění svých rozhodnutí, žádnou donucovací pravomoc.⁴⁸ I přes závaznost těchto rozhodnutí neexistuje garance, že strana, která z rozhodnutí soudu má plnit, tento závazek opravdu vykoná. K tomuto nežádoucímu stavu nedochází často, a to hlavně z důvodu strachu z politických následků, proto zatím můžeme o tomto problému mluvit pouze z teoretického hlediska.

Pokud by k tomuto teoreticky došlo, jak by vlastně vypadala případná vynutitelnost? Jak bychom ji mohli zajistit? Určitou odpověď nám nabízí publikace od Jamese Griswolda Merrilla z roku 2011. Publikace nás odkazuje konat rozhodnutí taková, jež strany spíše nutí ke kompromisu, a tak jsou tedy přijatelná pro obě strany. I když se takovéto rozhodnutí netěší velké oblibě, tak si strany často přejí slyšet jen to, kdo měl ve skutečnosti vlastně pravdu.⁴⁹

---

⁴⁵ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2004, str. 202

⁴⁶ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 350

⁴⁷ Tamtéž, str. 351

⁴⁸ Tamtéž, str. 350

⁴⁹ MERRILLS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011, str. 118

Pokud se pokusíme nalézt základní odlišnosti mezi soudy a arbitrážemi, setkáme se hlavně s rozdíly týkající se jejich stálosti, kompetence, složení a řízení u nich.

I přes to, že diplomatické vyjednávání je obvykle upřednostňováno stranami sporu, tak v případě, že se tak nestane, dojde výjimečně k soudnímu řešení mezinárodních sporů. Důvodů může být hned několik, ale jen pár takových důvodů se ve skutečnosti opravdu uplatňují. Lze sem zařadit například zdlouhavost řízení a s ním spojené náklady, nebo po případně i rigiditu pravidel. Právě z takových důvodů existuje cesta v podobě soudního řešení, která přichází na řadu tam, kde ostatní prostředky řešení selhaly, či nevedly k úspěchu.⁵⁰

2.3.Arbitráž versus Soudnictví na poli mezinárodního práva

Pro začátek je důležité zmínit, že arbitráž se historicky vyvinula dříve než stálé soudní instituce.⁵¹

2.3.1.Arbitráž

Arbitráž, jinak řečeno rozhodčí řízení představuje alternativu soudního řízení. Arbitráž neprobíhá před soudy jakožto státními orgány, ale před rozhodci či rozhodčími soudy jakožto soukromými osobami resp. samosprávnými institucemi. To je podmíněné jednou podmínkou, aby se spor mohl řešit mezi smluvními stranami v arbitráži, je třeba do smlouvy včlenit tzv. rozhodčí doložku, která upravuje mechanismus řešení sporů. V typickém rozhodčím řízení rozhoduje tříčlenný rozhodčí tribunál. Každá ze sporných stran jmenuje jednoho rozhodce a tito dva vybraní rozhodci si jmenují předsedu tribunálu. V případě menších sporů není výjimkou, že se strany dohodnou pouze na jednom rozhodci.⁵² Typické rozhodčí smlouvy jsou velmi krátké. Pro názorný příklad, rozhodčí doložka ICC, vypadá takto:

*„Veškeré spory vzniklé z nebo v souvislosti s touto smlouvou budou finálně řešeny podle Pravidel rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory jedním nebo více rozhodci jmenovanými v souladu s tímto řádem“.*⁵³

⁵⁰ MALENOVSKÝ, J.: *Mezinárodní právo veřejné*, 5. vydání, Brno: Doplněk 2007, str. 267

⁵¹ MERRILLS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011, str. 100

⁵² Dostupné z <<http://www.sekaninalegal.eu/search.php>>

⁵³ Doložka ICC- International Arbitration

Existuje důvod, proč si k řešení sporu zvolit právě arbitráž? U arbitráží je několik pozitivních důvodů k výběru této cesty. Můžeme zde totiž mluvit o často rychlejším procesu vyřešení sporů a taktéž o možnosti stran si určit rozhodce. Tito rozhodci bývají nejlepšími odborníky na danou konkrétní oblast a jsou obeznámeni se všemi pravidly tohoto procesu. Jako jedna z dalších výhod tohoto řízení je zásada neveřejnosti řízení.

Arbitráž nabízí stranám rozsáhlou autonomní pravomoc. Sporné strany mají při řešení sporu větší možnost ovlivnit, kterým směrem se bude řízení odebírat, např. dle jakých pravidel se má v řízení rozhodovat. Stále sice platí, že se strany musí řídit právními pravidly, ale na rozdíl od soudnictví si mohou dovolit aplikaci některých pravidel vyloučit či jinak modifikovat, a to pro účely dané arbitráže.⁵⁴

Stránka, které si lze všimnout u kterékoli arbitráže, je ta, že strany disponují velkou mocí nad tím, že si mohou sami určit, jak bude s jejich sporem nakládáno. Další výhody, které mohou zmínit je volnost týkající se placení výloh, pravidel pro dokazování, časových limitů, stanovení písemnosti či ústnosti řízení, používaných jazyků, veřejnosti celého řízení a zveřejnění rozsudku. Mezi hlavní důvody výběru volby řízení před arbitráží je především flexibilnější a zpravidla i rychlejší dosažení výsledku řízení.⁵⁵

Výhody arbitráže můžeme především nalézt v mezinárodním kontextu, a to kdy se ani jedna ze smluvních stran nehodlá z pochopitelných důvodů svěřit do rukou soudům v zemi druhé smluvní strany, kde by měla přirozeně nevýhodu pramenící z neznalosti místního práva. Navíc oproti soudním rozsudkům je daleko jednodušší provést mezinárodní výkon rozhodčích nálezů.⁵⁶

Bohužel s výhodami přichází určitá dávka jistých negativních účinků, a to především se souvisejícím pravidlem, že čím jsou strany sporu mocnější, tím menší pravomoc má arbitrážní tribunál. Proto občas dochází k tomu, že tribunál nemá dostatečnou volnost k tomu, aby řádně rozhodl. Tribunál může pravdu přiřknout jen jedné nebo druhé straně, a to aniž by mu bylo umožněno zjišťovat jiné řešení sporu. To platí i v případě toho, že právo přiřkne možnost rozhodnout

---

⁵⁴ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck

⁵⁵ MERRILLS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge: Cambridge University Press

⁵⁶ Dostupné z <<http://www.sekaninalegal.eu/search.php>>

částečně ve prospěch obou stran.⁵⁷ Rozhodnutí tribunálu má závaznou povahu, avšak nemusí být vždy konečné.

Když byl nastíněn základní význam slova arbitráže a vysvětlil jsem její fungování a podstatu, tak se podíváme na to, co to za instituci vlastně je. Mezi stálé arbitrážní instituce, pohybující se na poli životního prostředí, jsou Stálý arbitrážní soud a Mezinárodní soud pro arbitráž a smír v oblasti životního prostředí.

Pro správné pochopení je důležité osvětlit historický vývojtěchto institucí. Již v roce 1899 vznikl Stálý arbitrážní soud. Vznikl na základě Haagské úmluvy o pokojném vyřizování mezinárodních sporů.⁵⁸ V době vzniku se mělo jednat o první stálou arbitrážní instituci, která by neměla negativa arbitráží ustavovaných *ad hoc*, a to v takové podobě, že odbourá obtíže související s vybíráním arbitrů, vypracováváním jednacího řádu a dalšími formalitami.⁵⁹ V roce 2001 byla přijata Fakultativní pravidla pro arbitráž související s životním prostředím. Tato pravidla detailněji upravují fungování a praktické využití této instituce při řešení sporů v životním prostředí.⁶⁰

V porovnání s Mezinárodním soudem pro arbitráž a smír v oblasti životního prostředí, můžeme konstatovat, že existuje poměrně velice krátce. Její vznik se datuje do roku 1994 a i přes to, že se jedná o vysoce specializovanou instituci, tak zatím neměla mnoho příležitostí rozhodovat. Hlavní důvod této absence v rozhodování přispívá skutečnost, že tato instituce nevznikla z iniciativy států, naopak Stálý arbitrážní soud otevírá svou účast i jednotlivcům a nevládním organizacím, jež by chtěli uplatňovat svá práva na ochranu práv vyskytujících se v životním prostředí a požadovali by po stranách státu zadostiučinění či určitý jiný druh nápravy. Oproti ESLP je arbitráž proveditelná pouze na základě jednoznačného svolení státu a k takovému svolení se prakticky skoro nikdy nedochází.⁶¹

---

⁵⁷ MERRILS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge: Cambridge University Press

⁵⁸ Dostupné z <<https://pca-cpa.org/en/home/>>

⁵⁹ ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy právnické učebnice. str. 548-549

⁶⁰ REHBINDER, Eckard, LOPERENA, Demetrio: *Legal Protection of Environmental Rights: The Role and Experience of the International Court of Environmental Arbitration and Conciliation*, Environmental Policy and Law

⁶¹ Dostupné z <www.untermportal.un.org/unterm/portal>

2.3.2. Mezinárodní soudnictví

Druhý pojem, který je nutno osvětlit, je instituce mezinárodního soudnictví. V čem vlastně vězí princip soudnictví na mezinárodním poli? Na tuto otázku můžeme s jistotou odpovědět, že tomuto principu dopomáhá soudní řešení. Základ tohoto řešení spočívá v předání sporu k soudu nebo k nějakému jinému stálému tribunálu. Z historického hlediska se tyto mezinárodní soudy vyvinuly z již zmíněných arbitráží.⁶²

Arbitrážní orgány mohou být ustaveny pouze pro konkrétní spor, oproti tomu mezinárodní soudy jsou stálé a trvale fungující. Můžeme zde mluvit o stálých sborech soudců z povolání, kteří fungují na poli mezinárodních soudů. V porovnání s rozhodcem můžeme konstatovat, že rozhodce může oproti tomu být i odborník, který nemá právního povolání.⁶³

Vzhledem ke stálému složení soudů vyplývá skutečnost, že zde vzniká poměrně konstantní judikatura. Kdežto z důvodu měnícího se personálního prvku u arbitráží, nelze sledovat totéž.⁶⁴

Mezi další hlavní rozdíly mezi arbitrážemi a soudnictvím je to, že rozhodování soudů jsou stálá a také dosti poměrně detailně propracovaná. V tomto případě můžeme mluvit o tom, že jsou dána statutem soudu, naopak v arbitrážích jsou rozhodci jmenováni dle vůle stran.⁶⁵

Aby mohly státy využívat tuto instituci, potřebují mít takzvanou zvláštní dohodu států, která zpravidla nabývá platnosti až povzniku sporu. Tato metoda patří do nejčastějšího způsobů využití stálých mezinárodních soudů.⁶⁶ V určitých případech je příslušnost soudu určena i do budoucna, a to jako pojistka pro případný spor; obvykle tato pojistka vzniká v souvislosti s uzavíráním určité úmluvy. Pak už je jen otázka, kolik států se této dohody o příslušnosti hodlá připsat, aby se dala zajistit praktická efektivita takové pojistky. Pokud probíhají spory ohledně příslušnosti k řešení sporu, tak je jejich rozhodování v pravomoci mezinárodních soudů. Takových mezinárodních soudů, jejichž pravomoc

---

⁶² MERRILS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge: Cambridge U.Press. str. 121

⁶³ Tamtéž str.91

⁶⁴ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, str. 351

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ MERRILS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge: Cambridge U.Press. str. 121

ustanovuje v čl. 36 odst. 6 Statutu Mezinárodního soudního dvora, a to v otázce kompetence.⁶⁷

Vyvstává zde jedna otázka. Kdo se vlastně zaobírá spory v životním prostředí? Kdo jsou přesně ty stálé soudy, které se tím mají zaobírat a přitom se ukrývají pod názvoslovím „stálé soudy“? V současné době lze do této kategorie řadit Mezinárodní tribunál pro mořské právo, Mezinárodní soudní dvůr a Evropský soud pro lidská práva, přičemž nejmenší počet judikatury plyne právě z Mezinárodního tribunálu pro mořské právo. V historii se problematiky v životním prostředí dotkl i Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti.

Pro bližší pochopení souvislostí je důležité zmínit to, že Soudní dvůr Evropské unie zajišťuje dodržování závazků v oblasti ochrany životního prostředí. V tomto případě můžeme konstatovat, že Soudní dvůr Evropské unie disponuje větší mírou donucovací pravomoci. V případě vzniku sporu, bude takovýto spor vždy řešen před tímto soudem, a to z důvodu toho, že strany sporu podléhají jurisdikci Soudnímu dvoru Evropské unie již z důvodu samotného členství v EU. Nemůžeme zde hovořit o typickém příkladu zástupce na poli mezinárodních soudů, ale jelikož dohlíží na dodržování evropského práva, které představuje jakýsi přechod mezi právem mezinárodním a federálním, představuje neopominutelnou instituci. U Soudního dvora Evropské unie nedochází ke kontrole závazků plynoucích z mezinárodních smluv, ale nýbrž ke kontrole dodržování právních norem z pramenů Evropské unie.

2.4. Komplikace a jiné problémy při řešení sporů v životním prostředí

Při řešení problémů v oblasti životního prostředí se můžeme setkat s nemalým počtem institucí, které disponují pravomocí ve věci rozhodovat, a to buď z povahy soudní, arbitrární či kvazisoudní. Bývá zvykem, že si strany sporu vybírají z poměrně velkého množství institucí, které o jejich sporu mohou rozhodnout. V určitých situacích je tato volba subjektu omezena. V oblasti mezinárodního práva se potýkáme s neexistencí jednotné soudní moci a lze tedy očekávat, že v nejbližší době k vytvoření nové ucelené soustavy soudů nedojde.⁶⁸

První problém, který se vyskytuje u mezinárodních institucí, je ten, že častokrát dochází ke konkurenci judikatury. Pro názorný příklad si v určitých

---

⁶⁷ Čl. 36 Odst.6 – Statut Mezinárodního soudního dvora

⁶⁸ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, Plzeň: Aleš Čeněk, str. 343

záležitostech konkuruje judikatura Mezinárodního soudního dvora a Mezinárodního tribunálu pro mořské právo. Čas ukázal, že založením specializovaného soudu v oblasti mořského práva došlo k vyčlenění problematiky z oblasti obecné roviny práva do roviny mezinárodního práva veřejného. To s sebou přineslo nespočet nevýhod, mezi které můžeme zařadit např. vysokou míru nejistoty, a to v otázce, který ze soudů má ve věci rozhodovat.⁶⁹ Mezinárodní tribunál pro mořské právo a Mezinárodní soudní dvůr jsou uváděny, dle Úmluvy OSN o mořském právu, jako instituce zcela rovnocenné v oblasti příslušnosti rozhodování ve sporu, a to dle článku 287.⁷⁰ Pokud nastane situace, že spor není stranami urovnán jiným způsobem a strany to předem nevyloučí, bude následně aplikováno ustanovení Úmluvy.⁷¹ Při užití Mezinárodního tribunálu pro mořské právo tedy mluvíme o podobě subsidiární instituce, a to hlavně z důvodu toho, že v takovýchto případech se tato instance jeví a funguje jako orgán specializovaný.

Z praxe vychází skutečnost, že spory pohybující se v oblasti mořského práva jsou paradoxně častěji předkládány Mezinárodnímu soudnímu dvoru.⁷²

Jak jsme se již přesvědčili v předchozích částech, tak i zde má konkurence soudů své výhody i nevýhody.

Jedna z nejtěžejnějších výhod, kterou můžeme zmínit, je vzájemné obohacování judikatorní činnosti těchto orgánů. Mezi další výhody patří vyšší šance se domoci svých práv, a protože nabízí stěžovatelům rozmanitou paletu práv, tak i přináší s sebou vysokou šanci na lepší a především komplexnější vyřešení sporu.

Oproti tomu existuje nevýhoda v podobě účelového *forumshoppingu*.⁷³ V čem vlastně spočívá tento účelový *forumshopping*? Jedná se o určitý druh komplikace, která umožňuje účelový výběr soudu. Volba probíhá tak, že strany sporu si vybírají soud, který je dle jejich přesvědčení jim nejvíce nakloněn. Tento postup však může vést ke komplikacím, a to především kvůli tomu, že si jednotlivé strany sporu mohou následně vybrat odlišnou instituci, a tak nedojde ke shodě.

V situaci, kdy se proti sobě vyskytnou dvě takováto protikladná řešení, může vést v konečném důsledku i k dobrému řešení. Pro příklad bych rád uvedl

---

⁶⁹ ŠTURMA, P.: *Konkurující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů*, str. 66-67

⁷⁰ Úmluva OSN o mořském právu

⁷¹ Čl. 281 Úmluvy OSN o mořském právu

⁷² ŠTURMA, P.: *Konkurující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů*, str. 66-67

⁷³ Tamtéž, str. 70

spor, který skončil vyjednáváním dohody, a to konkrétně případ *Swordfish case*, který vznikl mezi Chile a Evropským společenstvím. Během 90. let se Evropské společenství a Chile zapojily do diskuse o vysoce stěhovavých populacích mečouna v jižním Pacifiku. Po sporech týkajících se tresky obecné, kambaly a tuňáka odhaluje případ *Swordfish case* přetrvávající problémy v mezinárodním právu v oblasti rybolovu. Tento případ přitahuje i v dnešních dobách další pozornost, jelikož zahrnuje řízení jak u Mezinárodního soudu pro mořské právo, tak i u Světové obchodní organizace, jež je známá svými potenciálně nekonzistentními rozhodnutími.

Chile bránilo španělským lodím v používání chilských přístavů, a to na základě toho, že měli na palubě vylovené mečouny, které chilský zákon považuje za chráněné. Protistrana tvrdila, že mečouni byli získáni mimo výlučnou ekonomickou zónu, a tím tedy nedošlo k porušení zákona. Evropské společenství předložilo věc Světové obchodní organizaci, a to z důvodu porušení práva na přístup k chilským přístavům. Toto právo bylo porušeno na základě ustanovení GATT⁷⁴, z roku 1994. GATT pojednává o svobodě tranzitu, který se týká používání přístavů v zemích po celém světě. Chile naopak předložilo věc Mezinárodnímu tribunálu pro mořské právo s argumentací, že Chile má právní povinnost chránit zachování mořských živočišných zdrojů. Ačkoli strany sporu dospěly k prozatímní dohodě, jejímž cílem je zavést program vědeckého rybolovu a taktéž stanovit právní rámec ochrany. Problémy spojené s diskusí o mečounech poukazují na existenci napětí mezi mezinárodními námořními, ekonomickými a environmentálními režimy.⁷⁵ Výsledkem dohody mezi oběma stranami bylo to, že Chile nadále umožnilo španělským lodím využívat své přístavy, ale to za předpokladu, že dojde k dodržování již zmíněné vědecké a technické spolupráce.⁷⁶

Mezi další spory, které se pohybují v této oblasti lze zmínit případ *MOX Plant*.⁷⁷ Tento spor podléhal třem právním režimům, a to Úmluvě na ochranu mořského životního prostředí v severovýchodním Atlantiku, právu Evropské unie a Úmluvě OSN o mořském právu.⁷⁸

---

⁷⁴ General agreement on tariffs and trade

⁷⁵ Dostupné z <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds193_e.htm>

⁷⁶ ROMANO, C.: *International dispute settlement* In BODANSKY, D.: *The Oxford handbook of International Environmental Law*, Oxford: Oxford University Press 2007, str. 1050-1052

⁷⁷ ŠTURMA, P.: *Konkurující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů*

⁷⁸ Dostupné z <<https://www.itlos.org/cases/list-of-cases/case-no-10/>>

Druhý problém, se kterým se zde můžeme setkat, je výskyt nedostatečných ustanovení o řešení sporů v mezinárodních smlouvách.

*„Nejhorší možný scénář, kdy konsenzus umožňující vznik pravidel již neexistuje, a strany se přou, co vlastně tato pravidla znamenají, vůči komu, v jakém rozsahu a s jakým následkem byla pravidla porušena“.*⁷⁹

Takto zní klauzule, která pojednává o takovémto problému. Můžeme konstatovat to, že se jedná o jedno ze stadií řešení sporů, a to konkrétně ve fázi, kde strany doufají, že do ní nikdy nedospějí.

Pro případ vzniku takového sporu se v každé nově vzniklé mezinárodní úmluvě začleňují ustanovení, která mají za úkol řešit problematickou situaci. Vystává otázka, zda tato ustanovení přinášejí něco nového či převratného. Skutečnost a praxe nám ukazují, že ne. Můžeme si povšimnout, že nynější praxe se v podstatě stále nemění a procesy mají stejný základ a jenom variace jsou rozdílné. V nejčastějším případě dochází k přejímání obsahu článku 33 Charty OSN. Strany ve sporu, jehož trvání by mohlo ohrozit zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, budou především usilovat o jeho řešení vyjednáváním, šetřením, zprostředkováním, dále pak řízením smířcím, rozhodcím nebo soudním nebo jinými pokojnými prostředky dle vlastního výběru.⁸⁰ V určitých případech lze mluvit i o přejímání pravidel z Deklarace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy. Tato kodifikace vznikla roku 1970 a jejím úkolem je dále rozvíjet ustanovení Charty OSN.⁸¹ Pro případ nevyřešení sporu tímto způsobem existují další možnosti, a to např., že úmluva stanoví či nestanoví odlišný způsob řešení. Pro názorný příklad si můžeme představit, že takováto úmluva nabídne způsob vyřešení sporu s odkazem na blíže neurčený tribunál, odkázáním sporu s řešením na konkrétní orgány vytvořené úmluvou či odkázáním na smířčí řízení. Pro aplikování této odlišné možnosti řešení platí určité podmínky, musí se k ní především dojít jednostranně, a to tak, že zde již taková dohoda vzájemných stran sporu existovala.⁸² K bližšímu pochopení předkládám pár klauzulí, jež obsahují urovnávající ustanovení ke sporům, které se pohybují v oblasti životního

---

⁷⁹ ROMANO, C.: *International dispute settlement* In BODANSKY, D.: *The Oxford handbook of International Environmental Law*, Oxford: Oxford University Press 2007, str. 1037

⁸⁰ Čl. 33, Charta OSN

⁸¹ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, Plzeň: Aleš Čeněk, str. 173

⁸² ROMANO, C.: *International dispute settlement* In BODANSKY, D.: *The Oxford handbook of International Environmental Law*, Oxford: Oxford University Press 2007, str. 1040

prostředí. Můžeme si povšimnout, že podoba klauzulí je poměrně totožná a její obsah v otázce řešení sporů je shodný a zpravidla poměrně nejasný:

- čl. 16 Aarhuská úmluva:

1. Vznikne-li spor mezi dvěma nebo více stranami ohledně výkladu nebo uplatňování této úmluvy, budou tyto strany hledat řešení cestou jednání nebo jakýmkoli jiným způsobem urovnávání sporů přijatelným pro strany účastníci se sporu.

2. Při podpisu, ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení k této úmluvě, nebo kdykoli poté, může strana písemně oznámit depozitáři, že ve věci sporu, který nebyl urovnán podle odstavce 1 tohoto článku, přijímá jeden nebo oba z následujících způsobů urovnání sporu jako závazný ve vztahu ke kterékoliv straně, která přijala stejný závazek:

(a) předložení sporu Mezinárodnímu soudnímu dvoru,

(b) rozhodčí řízení v souladu s postupem uvedeným v příloze II.

3. Jestliže strany sporu přijaly oba způsoby urovnávání sporu zmíněné v odstavci 2 tohoto článku, může být spor předložen pouze Mezinárodnímu soudnímu dvoru, pokud se tyto strany nedohodly jinak.

- čl. 20 Karpatská úmluva:

Smluvní strany řeší spory plynoucí z výkladu nebo provádění úmluvy jednáním nebo jinými prostředky pro urovnání sporů v souladu s mezinárodním právem.

- čl. 18 Bernská úmluva:

1. Stálý výbor se vynasnaží podpořit přátelské urovnání jakýchkoli potíží, k nimž by vedlo provádění této úmluvy.

2. Jakýkoli spor mezi smluvními stranami ohledně výkladu nebo uplatňování této úmluvy, který nebyl urovnán na základě ustanovení předchozího odstavce nebo jednáním příslušných stran, bude na žádost jedné ze stran předložen k rozhodčímu řízení, pokud se tyto strany nedohodnou jinak. Každá strana určí jednoho rozhodce a tyto dva rozhodci určí rozhodce třetího. S výhradou ustanovení odstavce 3 tohoto článku, jestliže jedna ze stran neurčí svého rozhodce ve lhůtě tří měsíců od podání žádosti o rozhodčí řízení, určí ho na žádost druhé strany předseda Evropského soudu pro lidská práva ve lhůtě dalších tří měsíců. Stejně bude postupováno v případě, kdy se dva rozhodci nebudou s to shodnout na volbě třetího rozhodce během tří měsíců od určení těchto dvou rozhodců.

3. V případě sporu mezi dvěma smluvními stranami, z nichž jedna je členským státem Evropského hospodářského společenství, které je rovněž smluvní stranou, adresuje druhá smluvní strana žádosti o rozhodčí řízení jak členskému státu, tak Společenství, a ty jí nejdéle do dvou měsíců po obdržení žádosti společně oznámí, zda stranou ve sporu bude členský stát nebo Společenství, anebo členský stát společně se Společenstvím. Nedojde-li takové oznámení v uvedené lhůtě, budou členský stát a Společenství společně považovány za jednu a tutéž stranu sporu pro účely uplatnění ustanovení, jimiž se řídí ustavení a řízení rozhodčího soudu. Totéž platí, jestliže se členský stát a Společenství společně představí jako strana sporu.

4. Rozhodčí soud si vypracuje vlastní jednací řád. Jeho rozhodnutí se přijímají většinou hlasů. Jeho výrok je konečný a závazný.

5. Každá strana sporu hradí náklady rozhodce, kterého určila, a náklady třetího rozhodce i jiné náklady spojené s rozhodčím řízením hradí strany rovným dílem.

- čl. 13 Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států:

Jestliže vznikne spor mezi dvěma nebo více smluvními stranami této úmluvy, pokud jde o její výklad nebo provádění, budou tyto hledat řešení jednáním nebo jakýmkoli jiným způsobem řešení sporů, který je přijatelný pro strany ve sporu.

V případě norem, které nějakým způsobem upravují environmentální oblast práva, si jen v malé míře získají formu *hard law*, která by byla skutečně jakýmkoli způsobem právně vynutitelná. K situaci přispívá i skutečnost, že normy týkající se životního prostředí jsou častokrát formulovány neurčitě. To dopomáhá k tomu, že tyto environmentální normy, včetně zájmů jimi chráněnými, nejsou lehce uplatnitelné.⁸³

Zmíněné dva problémy nejsou jedinými komplikacemi při ochraně životního prostředí. Lze sem zařadit i komplikaci související s omezenou jurisdikcí soudů. Tato komplikace existuje především z důvodu toho, že před mezinárodními soudy mohou nejčastěji vystupovat jen státy, navíc jen za předpokladu, že k takovému řešení sporu dají souhlas.

Problémy životního prostředí se dotýkají mnoha států. Jde především o problémy celosvětové povahy a způsob řešení těchto problémů si vyžaduje něco víc než tradiční řešení problému. A to především z důvodu toho, že se mnohdy nedaří stanovit dvě konkrétní skupiny.⁸⁴ O fungujícím řešení mezinárodních sporů můžeme mluvit tam, kde většinou spor není globalizovaný, anebo široce rozšířený.

Vycházejíce z názoru subjektů pohybujících se ve sféře životního prostředí můžeme konstatovat, že mezinárodní soudy doposud spíše jen potvrzují zažité principy, než že by aktivně právo dotvářely. Aby to bylo i pro strany sporu politicky přijatelnější, tak se soud často snaží najít i kompromisní řešení.⁸⁵

2.5. Vzájemné ovlivňování

Vzájemné ovlivňování patří mezi důležitou součást mezinárodního práva. Je překvapivé a zajímavé sledovat vzájemné obohacování vnitrostátních a mezinárodních soudů v judikatorní činnosti. Můžeme taktéž mluvit o vzájemném

---

⁸³ REHBINDER, Eckard, LOPERENA, Demetrio: *Legal Protection of Environmental Rights: The Role and Experience of the International Court of Environmental Arbitration and Conciliation*, Environmental Policy and Law, str. 283

⁸⁴ ROMANO, C.: *International dispute settlement* In BODANSKY, str. 1042

obohacování normativní činnosti. Pro názorný příklad uvádím spor, ve kterém se arbitrážní tribunál inspiroval velmi podobnou judikaturou amerického Nejvyššího soudu. Jde o případ týkající se příhraničního znečištění, spor nazývaný *Trail Smelter*, z roku 1941, mezi USA (žalující strana) a Kanadou (strana žalovaná). Tento spor přispěl k zavedení zásady *Harmprinciple*⁸⁶ v právu životního prostředí. Slévárna *Trail Smelter* v Britské Kolumbii byla historicky provozována společností *Consolidated Mining and Smelting Company*. Imise kouře ze slévárny způsobily poškození lesů a plodin farmářů na sousedním území USA. Kouř od hutě trápil obyvatele, což vedlo ke stížnostem na společnost *Consolidated Mining and Smelting Company*.⁸⁷ Celá situace vyústila v to, že obyvatelé začali uplatňovat požadavky na odškodnění. Spor mezi provozovatelem slévárny a dotčenými majiteli půdy nešel v poklidu vyřešit, to vedlo k tomu, že byl případ následně postoupen rozhodčímu soudu. Vyjednávání a výsledné řešení soudního sporu, v rozhodčím řízení, bylo urovnáno až v roce 1941. Arbitráž dala za pravdu USA a odsoudila Kanadu k náhradě škody. Taktéž stanovila zásadu zákazu přeshraničního znečišťování, znějící ve smyslu:

„Žádný stát nemá právo používat nebo dovolit používat území takovým způsobem, aby zapříčinil škody emisemi na jiném území a majetku osob tam se nacházejícím“

Tato zásada se stala po mnoho desítkách let základem pro čl. 21 Stockholmské deklarace (1972) a pro Ženevskou úmluvu o zákazu přeshraničního znečišťování ovzduší z 1979.

O otázce ovlivňování novými normami, v oblasti rozhodovací činnosti soudu, jsem již psal v předchozí části. Z určitého úhlu pohledu je pochopitelné, že soudní instituce, a to ať z povahy arbitrážního tribunálu, nebo případně z povahy jiné rozhodovací instituce, mají za úkol rozhodovat podle zažitých právních norem. Pokud jsou tyto normy detailněji specifikovány, tak dochází k regulování a utváření větší přesvědčivosti právních norem v nových oblastech. To dopomáhá k jednodušší práci při utváření soudních rozhodnutí, a to především z důvodu toho, že se soud může odvolávat na jasná právní ustanovení. To ale neplatí ve všech případech. Aby se toto pravidlo mohlo uplatnit, tak si strany sporu ovšem nesmí zvolit variantu rozhodování dle *equity*, tudíž dle principu spravedlnosti.

---

⁸⁵ ŽÁKOVSKÁ, K.: *Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní tribunál*, str. 85

⁸⁶ Zásada újmy jednání jednotlivců má být omezena jen v zabránění škodám z jiného jednání.

⁸⁷ BRATSPIES, R., MILLER, R.: *Transboundary Harm: Lessons from the Trail Smelter* str. 48-49

Pokud dojde k situaci, že se strany navzájem dohodnou a rozhodnou se pro tuto variantu, tak nastane situace, kdy se soud od existujících norem úplně oprostí. To zajistí volnější ruku a větší prostor při vynesení soudního rozhodnutí.⁸⁸

K vzájemnému ovlivňování dochází i v případech, kdy mezinárodní soud se při nedostatku přímé právní úpravy inspiroje vnitrostátním právem nebo určitým právním obyčejem. Tento způsob rozhodovací činnosti je účinný a závazný i pro vnitrostátní soudy. To znamená, že pro tuzemské spory se použijí vyřčená pravidla mezinárodního soudu. Praxe nám názorně ukazuje, že mezinárodní soudy respektují vzájemně vytvořenou judikaturu, a taktéž se na ni i případně odvolávají. Jako názorný příklad může posloužit Mezinárodní tribunál pro mořské právo. Tento soud se nejednou inspiroval Mezinárodním soudním dvorem s odkazem na jeho judikaturu.⁸⁹

Mezi další druhy vzájemného působení patří například situace, kdy rozhodnutí soudu inspiroje státy nebo mezinárodní organizace k vytváření svých vlastních norem. Lze si tohoto např. povšimnout při vzniku návrhu článků o odpovědnosti státu za aktivity nezakázané mezinárodním právem. Případ *Trail Smelter* zde zafungoval jako podklad pro již zmíněný návrh, a to jako forma zvykového mezinárodního práva.⁹⁰ *Trail Smelter* svým způsobem ovlivnil i Basilejskou úmluvu o kontrole pohybu nebezpečného odpadu přes hranice států.⁹¹

Co lze nalézt v této úmluvě a co má vůbec společného se sporem *Trail Smelter*? Odpověď na tuto otázku je velmi prostá, Basilejská úmluva nezakazuje v obecné rovině obchod s nebezpečnými odpady, neurčuje cíle, nedává kvantitativní omezení ohledně nakládání s nebezpečným odpadem a neurčuje standardy nakládání s odpady. Rozdíl spočívá v tom, že tato úmluva se pokouší v co nejširší míře zachovat práva státu na sebeurčení. V zápětí stanovuje, že státy mohou se svými zdroji nakládat tak, jak sami chtějí, a to dle jejich vlastního přesvědčení, ale samozřejmě pod podmínkou, že nedojde k porušení zájmů ostatních zemí.⁹² Případem *Trail Smelter* se inspirovala Deklarace z Ria de Janeiro o životním prostředí a rozvoji v čl. 2⁹³, dále v článku 21 Stockholmské

---

⁸⁸ BRATSPIES, R., MILLER, R.: *Transboundary Harm: Lessons from the Trail Smelter* str. 36

⁸⁹ Tamtéž, str. 36

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ Tamtéž, str. 190-191

⁹² SCHWABACH, A.: *International Law and Institutions*, Oxford: Eolss Publishers Co. Ltd. 2009, str. 205

⁹³ V souladu s Chartou OSN a se zásadami mezinárodního práva mají státy plné právo užívat své vlastní zdroje ve shodě s vlastní politikou péče životního prostředí.

deklarace,⁹⁴ nebo v článku 4 Helsinských pravidel o užívání mezinárodních řek.⁹⁵ Zde lze nalézt ukázky zásad vyřčených již ve sporu *Trail Smelter*.⁹⁶

Z toho lze usuzovat, že arbitráže a soudy přispěly při upevnění nebo osvědčení existence pravidel. Hlavně tedy v počátcích práva životního prostředí na mezinárodní úrovni. Již zmíněné vymezení napomohlo později při utváření norem v oblasti práva životního prostředí.⁹⁷

---

⁹⁴ Zde princip stejný.

⁹⁵ Tento článek říká, že každý stát je na svém území oprávněn k přiměřenému a rozumnému podílení se na využívání přínosů mezinárodních vod.

⁹⁶ SCHWABACH, A.: *International Law and Institutions*, Oxford: EolssPublishers Co. Ltd. 2009, str. 202-205

⁹⁷ DAMOHORSKÝ, M. a kol: *Právo životního prostředí*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck 2010, str. 118.

3. Mezinárodní soudní dvůr

3.1. Definice a pojetí Mezinárodního soudního dvora

V oblasti řešení sporů patří Mezinárodní soudní dvůr mezi přední orgány, jež se vyskytují v soustavě orgánů Organizace spojených národů. Vzhledem ke skutečnosti, že mnohostranné dohody uzavřené členskými státy OSN patří k hlavním pramenům mezinárodního práva, tak Mezinárodní soudní dvůr představuje nezastupitelnou instituci v otázce aplikace a vynucování právních norem.⁹⁸

Mezinárodní soudní dvůr, v anglickém jazyce *International Court of Justice*, je pokračovatelem Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti. Při bližším prozkoumání těchto dvou institucí si lze povšimnout určité podobnosti a to, jak ve statutu, tak i v jednacím řádu. Mezinárodní soudní dvůr vznikl jako přední soudní instituce Organizace spojených národů, a to na základě čl. 92 Charty OSN.⁹⁹

Mezinárodní soudní dvůr vznikl v roce 1945. Ačkoli byl založen v tomto roce, o jeho fungování můžeme mluvit až v roce 1946. I přes to, že v New Yorku sídlí všechny ostatní hlavní orgány OSN, Mezinárodní soudní dvůr má své sídlo v nizozemském Haagu v Paláci míru. Funkce a poslání tohoto soudu spočívá v rozřešení předložených právních sporů od států, a to dle norem mezinárodního práva. Dále tento soud poskytuje poradní posudky, které mu předkládají oprávněné orgány OSN a jiné zvláštní instituce.

Oprávněnými orgány jsou Rada bezpečnosti, Valné shromáždění a mezinárodní odborné organizace přidružené k OSN, jež mají zmocnění od Valného shromáždění.¹⁰⁰ Valné shromáždění a Rada bezpečnosti mohou postoupit jakoukoli otázku. Na rozdíl od přidružených organizací k OSN, které takovou kompetenci nemají.¹⁰¹ Mezinárodní soudní dvůr pracuje na podstatě Charty OSN, dále dle jeho jednacího řádu a Statutu.¹⁰²

---

⁹⁸ TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013, str. 373-374.

⁹⁹ TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013, str. 373-374.

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Dostupné z <www.icj-cij.org/court>

¹⁰² POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 360

Jakožto hlavní soudní orgán v OSN, je Mezinárodní soudní dvůr samočinně příslušný k rozhodování sporů, jež byly vzneseny ze strany států.¹⁰³ Tento soud rozhoduje na základě pravidel, které můžeme nalézt v mezinárodních smlouvách. Je důležité, aby státy tyto mezinárodní smlouvy taktéž uznávaly.¹⁰⁴ Na stejném principu stojí i příslušnost soudu k rozhodování sporů při ochraně životního prostředí.

Mezinárodní soudní dvůr se skládá z 15 soudců. Existuje zde podmínka, že každý soudce je z odlišného členského státu OSN.¹⁰⁵ V tomto stejném počtu je MSD taktéž hodný k usnášení.¹⁰⁶

Mezinárodní soudní dvůr má pravomoc utvářet specializované senáty, tyto senáty mají svěřenou pravomoc v rozhodování k určitým kategoriím sporů. Vzhledem ke stoupajícímu počtu globálních problémů vznikl specializovaný senát pro věci životního prostředí v roce 1993. Od doby jeho ustanovení na něj nebyly vzneseny žádné spory ze strany států, a to vedlo k zastavení jeho personálního obsazování v roce v roce 2006.¹⁰⁷

Mezinárodní soudní dvůr má povahu obecného soudu a kompetence MSD není pouze výlučná k problémům vyskytujících se v právu životního prostředí. Případy týkající se ochrany životního prostředí představují jen malou část rozhodovací činnosti MSD. Mezi nejvýznamnější případy, týkající se ochrany životního prostředí, lze zařadit spory *Pulp Mills*, *Barcelona Traction* a *Gabčíkovo-Nagymáros*.¹⁰⁸ Tím nejslavnějším a nejznámějším případem je spor *Corfu Channel*.

Mezinárodní soudní dvůr se především v dnešní době věnuje legalitě hrozby použití jaderných zbraní. Kupříkladu poradní posudek *Legality of the Threator Use of Nuclear Weapons*, a to v rámci poradních posudků MSD. Pro bližší pochopení této poradní činnosti nastíním spory, které se odehrávaly v roce 1973. Tyto spory se týkaly Nového Zélandu a Austrálie. Oba státy podaly žalobu na Francii k Mezinárodnímu soudnímu dvoru, a to ve věci jaderných testů, které se odehrávaly v jižním Pacifiku. O 22 let později byl tento problém předložen k přezkumu a mezi lety 1993 a 1995 došlo k požádání Mezinárodního soudního dvora o poradní posudek k této věci. O 19 let později proběhlo pokračování ve

---

¹⁰³ Čl. 36 Statutu mezinárodního soudního dvora

¹⁰⁴ Čl. 38 Statutu mezinárodního soudního dvora

¹⁰⁵ Tamtéž Čl. 3 odst. 1

¹⁰⁶ Tamtéž Čl. 25 odst. 1

¹⁰⁷ Dostupné z <www.icj-cij.org/court/index.php?p1=1&p2=4>

sporu ohledně této povinnosti. Zejména o takové povinnosti, která je spojená se zastavením podniků v jaderném zbrojení a díky tomu přispět k odzbrojení.¹⁰⁹

V historii Mezinárodního soudního dvora docházelo častěji na spory v oblasti rybolovu. Mezi takovéto spory lze zařadit spor Kanady a Španělska v roce 1995, Islandu a Velké Británie v roce 1972, Kanady a Austrálie v roce 2014.¹¹⁰

V obecné rovině lze tedy říct, že tato instituce zasahuje nejčastěji do problematických otázek ve věcech jaderných zbraní nebo dále ve věcech ohledně rybolovu. Do častých případů lze zařadit i četný počet žalob, kde jeden stát žaluje jiný stát, a to z důvodu působení škod v životním prostředí. Státy se zde snaží dosáhnout náhrady škody a domáhají se zadostiučnění jednání druhého státu. Tyto žaloby jsou stále častější a v posledních letech mají vzrůstající tendenci.

Mezinárodní soud potvrdil, že existence práva na životní prostředí působí *erga omnes*, to znamená, že platí vůči všem. Svými výroky Mezinárodní soudní dvůr v oblasti mezinárodního práva životního prostředí prohlásil, že „ ... životní prostředí není [pouhou] abstrakcí ale představuje prostor pro život, kvalitu života a samo zdraví lidských bytostí, včetně generací dosud nenarozených. Existence obecné povinnosti států zajistit, aby aktivity v rámci jejich jurisdikce a pod jejich kontrolou braly ohled na životní prostředí jiných států a oblastí mimo národní kontrolu je nyní součástí korpusu mezinárodního práva vztahujícího se k ochraně životního prostředí.“¹¹¹

a dále prohlásil a zároveň potvrdil princip udržitelného rozvoje. Tento princip představuje nezbytnost ochrany životního prostředí a nutnost balancovat ekonomické a sociální zájmy lidstva. Můžeme zde hovořit i o potvrzení některých obecných pravidel a zásad v oblasti mezinárodního práva životního prostředí. Mezinárodní soudní dvůr se zabývá právy a povinnostmi, jež vyplývají z mezinárodního práva životního prostředí. Dále formuluje zásady a zároveň působí na jejich interpretaci a v neposlední řadě blíže upřesňuje opravný prostředek, který se má použít v závažnějších případech.¹¹²

---

¹⁰⁸ Tento spor je pro právo životního prostředí nejdůležitějším rozhodnutím MSD.

¹⁰⁹ Dostupné z <www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Nuclear Weapon – poradní posudek 1996

3.2. Vybrané případy

Gabčíkovo-Nagymáros

Vše začalo v roce 1976, kdy Československá socialistická republika uzavřela s Maďarskou lidovou republikou smlouvu o společném projektu, jehož cílem byla výstavba vodního díla na řece Dunaji. V tomto případě se jedná o přeshraniční řeku mezi oběma zeměmi. Vodní dílo se mělo skládat z vodní nádrže Gabčíkovo a s níže vyrovnávacím stupněm o 200 km po proudu Dunaji, u města Nagymaros v Maďarsku. Co bylo vlastně cílem projektu? Projekt si kladl za cíl ochranu proti povodním. Princip fungoval jednoduše, byl založen na principu zvýšení splavnosti úseku a na výrobu elektřiny.¹¹³ Obě strany si navzájem vyjasnili otázky ohledně energického a jiného využití vodního díla, jež by mohly při výstavbě a fungování vodního díla vyjít na povrch.

Dohoda mezi státy zněla tak, že výdaje ponese obě strany v poměru 1:1. Proti stavbě těchto rozměrů byla vznesena nevole. Největší problém spočíval v ekologických důvodech. Postupem času se kolem roku 1980 začaly objevovat i rostoucí protesty veřejnosti, a to proti pokračování ve výstavbě. V roce 1989 došlo k zastavení prací na výstavbě, a to v reakci na to, že se Maďarsko rozhodlo vypracovat nové studie ohledně ekologických dopadů. Československá socialistická republika neustoupila od plánu výstavby a nadále na ní pokračovala. Především kvůli tomu, že stavba byla již z 90 % dostavěná. V roce 1991 Česká a Slovenská Federativní Republika, jež byla nástupcem závazků ze smlouvy po Československé socialistické republice, rozhodla, že bude ve výstavbě pokračovat samostatně, nicméně s tím, že stavba vodního díla nebude zasahovat na Maďarskou stranu hranice. I přes to, že hranice stavby skončila mnohem dříve, než původně měla zasahovat, tak zde byly patrné ekologické dopady i na území Maďarska. Výsledek tohoto rozhodnutí byl patrný okamžitě, došlo k odklonění významné části toku řeky Dunaje na slovenskou stranu a souběžně došlo ke 40% zmenšení nádrže *Gabčíkovo* oproti původním plánům. V čem vlastně tkvěla příčina tohoto problému? Příčina problému tkvěla ve vyrovnávacím stupni, který měl snižovat maximální výkon elektrárny o 50% v nádrži *Gabčíkovo*. V případě u obce *Nagymarosz*, nebyl vyrovnávací stupeň vybudován vůbec. Maďarsko v

---

¹¹² TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013, str. 373

¹¹³ ŠTURMA, P.: *Casebook- výběr případů z mezinárodního práva veřejného*, 2. vydání

reakci na nezanechání výstavby smlouvu vypovědělo v roce 1992. Projednání nastalé situace mezi státy nedospělo ke zdárnému řešení, načež se strany obrátily na Mezinárodní soudní dvůr.¹¹⁴

Mezinárodní soudní dvůr v rozhodnutí z roku 1997 uznal, že Maďarsko nemělo od smlouvy odstupovat a že Slovensko bylo plně kompetentní ve výstavbě pokračovat, ale naopak Slovensku neplynulo oprávnění ji uvádět do provozu.

Mezinárodní soudní dvůr uložil Maďarsku povinnost nahradit škody Slovensku. Škody, které Slovensko a Česko utrpělo zanecháním a pozastavením prací, za které Maďarsko zodpovídalo. Slovensku byla uložena povinnost zaplatit Maďarsku náhradu škody spojenou s tím, že vodní dílo bylo uvedeno do provozu Československem a pokračováním v nezanechání provozu Slovenskem.¹¹⁵

I přesto, že Mezinárodní soudní dvůr uznal Maďarsko vinným, tak prohlásil, že v oblasti životního prostředí:

„je vyžadována opatrnost a předcházení kvůli často nezvratnému charakteru škod na životním prostředí a omezeným možnostem nápravy tohoto druhu škody.“
Nové normy *„práva regulujícího životní prostředí se mají brát v úvahu a na nové požadavky brán adekvátně zřetel, a to nejen když státy začínají s novými činnostmi, ale též pokud pokračují v činnostech, které začaly v minulosti. Tato nutnost propojení ekonomického vývoje a ochrany životního prostředí je výstižně vyjádřitelná pojmem trvale udržitelného rozvoje“.*¹¹⁶

Mezi důležité myšlenky v rozhodnutí patří deklaratorní potvrzení zásady *pacta sunt servanda*.¹¹⁷ Můžeme si povšimnout, že Mezinárodní soudní dvůr se v tomto případě snažil o politický kompromis, protože výslovně nedal za pravdu ani jedné ze stran.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Dostupné z < <http://www.ius-wiki.eu/mezinarodni-pravo/madarsko-slovensko-gabcikovo> >

¹¹⁵ Dostupné z < <http://www.ius-wiki.eu/mezinarodni-pravo/madarsko-slovensko-gabcikovo> >

¹¹⁶ ŠTURMA, P.: *Casebook- výběr případů z mezinárodního práva veřejného*, 2. vydání

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ ŽÁKOVSKÁ, K.: *Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní tribunál pro mořské právo a ochrana životního in* ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M. et al.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století III.: Proměny veřejného práva*, Nakladatelství Karolinum 2009, str. 89

Korfský průliv

Případ Korfského kanálu se odehrával mezi Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska a Albánie. Vznikl z incidentů, ke kterým došlo 22. října 1946 v ústí Korfu. Dva britské torpédoborce byly zasaženy v albánských vodách minami a utrpěli značné škody, včetně vážných ztrát na životech posádky. Rada bezpečnosti OSN, usnesením ze dne 9. dubna 1947, doporučila oběma vládám, aby spor předložily Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Spojené království proto podalo žádost, která byla pozastavena námitkou proti její přípustnosti ze strany Albánie. Dne 25. března 1948, Mezinárodní soudní dvůr prohlásil, že je v této věci příslušný k projednání. Téhož dne, obě strany uzavřely zvláštní dohodu, v níž žádají Mezinárodní soudní dvůr, aby rozhodl o následujících otázkách. První otázka zněla: Je Albánie odpovědná za výbuchy?

Ve svém rozsudku Soudní dvůr prohlásil, že Albánie je odpovědná za exploze min.

Dne 22. října 1946 dva britské křižníky a dva torpédoborce připluly z jihu k severní části Korfu. Kanál, jímž proplouvaly, a který se nacházel v albánských vodách, považovali za bezpečný, jelikož byl v letech 1944 a 1945 zkontrolován a vyčištěn. Jeden z torpédoborců, *Saumarez*, byl zasáhnut minou a utrpěl tak vážné poškození. Druhý torpédoborec, *Volage*, byl poslán na záchranu prvního torpédoborce. Když loď odtahoval, torpédoborec najel na další minu a utrpěl taktéž vážné poškození. Čtyřicet pět britských důstojníků a námořníků přišlo o život a čtyřicet dva dalších bylo zraněno.¹¹⁹

Pokud jde o první otázku, Soudní dvůr zaprvé konstatoval, že výbuchy byly způsobeny minami vyskytující se v minovém poli objeveném 13. 11. 1945. Není pochyb, že toto minové pole bylo nedávno položeno. Z toho je patrné, že kanál, který byl předtím vyčištěn a zkontrolován, byl kapitány posádek považován za bezpečný k proplutí. Povaha škody naznačuje, že poškození bylo způsobeno minami stejného typu, jako ze dne 13. 11. 1945

Za těchto okolností vyvstává otázka, jaký je právní základ odpovědnosti Albánie? Soudní dvůr se nedomníval, že je důležité věnovat vážnou pozornost návrhu, že sama Albánie položila tyto miny. Tento návrh byl předložen bez důkazů a bez podpory na to, že se ve skutečnosti na celém albánském pobřeží vyskytovaly miny. Spojené království naopak tvrdilo, že kladení min bylo

---

¹¹⁹Dostupné z <<https://www.iilj.org/wp-content/uploads/2016/08/Summary-of-and-extract-from-Corfu-Channel-Case-United-Kingdom-v.-Albania.pdf>>

provedeno dvěma jugoslávskými válečnými loděmi na žádost Albánie nebo s jejím souhlasem. Mezinárodní soudní dvůr shledává, že tato tajná dohoda nebyla prokázána. Vyřknutí takového závažného obvinění proti státu by vyžadovalo určitý stupeň jistoty, kterého zde nebylo dosaženo a původ min položených v albánských teritoriálních vodách zůstává věcí dohadů.

Spojené království rovněž tvrdilo, že ať kdokoli pokládal miny, tak by je nemohl položit bez vědomí Albánie. Je pravda, že pouhá skutečnost, že miny byly položeny v albánských vodách, nezahrnuje ani *prima facie*¹²⁰ odpovědnost, a ani nepřesouvá důkazní břemeno. Na druhou stranu může výlučná kontrola vykonaná státem v jeho hranicích znemožnit předložení přímého důkazu o skutečnostech, které by vyžadovaly jeho odpovědnost v případě porušení mezinárodního práva. Státu, který je obětí, musí být v takovém případě umožněno liberálnější využití skutkových závěrů a nepřímých důkazů. Navíc tyto nepřímé důkazy musí být považovány za zvlášť důležité, pokud jsou založeny na řadě skutečností, které jsou vzájemně propojeny a logicky vedou k jedinému závěru.¹²¹

V projednávaném případě oba důkazy o postoji albánské vlády a skutečnosti, že pokládka min by byla viditelná pro běžné pozorování albánském pobřeží, vedl soud k závěru, že pokládku minového pole nebylo možné položit bez vědomí Albánie. Mezinárodní soudní dvůr poté posuzoval povinnosti Albánie na základě těchto skutečností:

„Že Albánie byla informována o operaci před incidenty 22. října včas, měla upozornit a varovat britská plavidla a lodní dopravu obecně o existenci min v Korfu, ta kterou nesli odpovědnost. Povinnosti albánských orgánů spočívaly v oznamování obecně prospěchu lodní dopravy existenci minového pole v albánských teritoriálních vodách a ve varování blížících se britských válečných lodí o bezprostředním nebezpečí, kterému je minové pole vystavilo. Závazky nejsou založeny na Haagské úmluvě z roku 1907, č. VTII, která je použitelná v době války, ale na určitých obecných a dobře uznávaných zásadách, jmenovitě: elementárních ohledech na lidstvo, které jsou v míru mírnější než ve válce; zásada svobody námořní komunikace a povinnost každého státu nepovolit vědomě své území k použití pro činy, které jsou v rozporu s právy jiných států. Albánie ve

---

¹²⁰ Na první pohled

¹²¹ ŠTURMA, P.: *Casebook- výběr případů z mezinárodního práva veřejného*, 2. Vydání, str. 28

*skutečnosti ani neinformovala o existenci minového pole ani nevarovala britské válečné lodě, o nebezpečí, ke kterému se blížili.*¹²²

Pulp Mills on the River Uruguay

U mezinárodního soudního dvora probíhal spor mezi Argentinou a Uruguay, kdy Uruguay byla v postavení žalovaného subjektu. Argentina se dožadovala vydání předběžného opatření, jež se mělo zakládat v zákazu provozu dvou továren na výrobu celulózy, které byly vystavěné na řece Uruguay. Tato řeka představuje společnou hranici obou států. Argentina měla pocit a byla přesvědčena, že tato stavba má negativní dopad na životní prostředí, hlavně na ekosystém společné řeky. Mezinárodní soudní dvůr znovu potvrdil již zažité zásady ohledně ochrany sdílených přírodních zdrojů, a to v tom smyslu, že žádný stát nemůže požívat své území tak, aby dalšímu způsoboval škodu.¹²³

Dne 20. dubna 2010 Mezinárodní soudní dvůr, v tomto případě rozsudkem, rozhodl, že ze strany Uruguaye došlo k porušení procesně právních povinností, a to především tím, že Uruguay vydala povolení k provedení stavebního záměru i bez toho, aby předtím dostatečně informovala Administrativní komisi pro řeku Uruguay a tím i protistranu.¹²⁴

3.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí

S odkazem na obecnou část, která se zabírala obecnému popisu dosavadního působení na poli životního prostředí, je zřejmé, že Mezinárodní soudní dvůr přijal postavení ochránce životního prostředí a působení této instituce má důležitý význam na jeho podobu a interpretaci.¹²⁵

Určitý vývoj hmotněprávních norem bylo možné sledovat na posudcích EIA¹²⁶. Mezinárodní soudní dvůr napomohl v konkretizaci stávajících povinností EIA. Díky pozitivnímu přístupu Mezinárodního soudního dvora jsou nyní povinnosti související s posudkem EIA neopominutelnou součástí

---

¹²² Dostupné z <<https://www.ijl.org/wp-content/uploads/2016/08/Summary-of-and-extract-from-Corfu-Channel-Case-United-Kingdom-v.-Albania.pdf>>

¹²³ Dostupné z <www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013. str. 373-374

¹²⁶ Posuzování vlivů na životní prostředí

mezinárodního práva životního prostředí. Jedná se tedy o nástroje, jimiž se realizují principy životního prostředí.

Mezi další důležité úspěchy lze zařadit i rozvoj procedurální stránky rozhodování, a to především v otázkách práva životního prostředí ve vztahu k dokazování, zejména pak v přítomnosti velkého množství odborného materiálu, který je předkládaný jako důkazní prostředek.

Mezi otázky, které Mezinárodní soudní dvůr ještě nevyřešil, lze například zařadit otázku přípustnosti důkazů s ohledem na jejich vědeckou validitu.¹²⁷ Mezinárodní soudní dvůr došel k jasným závěrům ohledně hodnocení racionálních praktik, kterými se provádí vědecká činnost ve vztahu k vědeckým cílům. Mezi další nedořešené otázky lze zařadit otázku možného přesunu důkazního břemene. Můžeme tedy mluvit o komplikaci, která může nastat v budoucnosti při řešení sporů. Je důležité připomenout, že tato procedurální pravidla nejsou nikde, s výjimkou judikatury Mezinárodního soudního dvoru, kompaktně ustanovena.¹²⁸ Oproti tomu praxe ukazuje skutečnost, že v případě sporu *Whaling in the Antarctic* postupovaly strany sporu samovolně přizváním nezávislých znalců. To nám dokazuje skutečnost, že při nejmenším některé z těchto výdobytků mohou být udržitelné.¹²⁹

Postupem času a s příchodem nových a nových sporů lze vidět značný posun v přístupu Mezinárodního soudního dvoru ke všem zmíněným problémům.¹³⁰

Do dalších přínosů Mezinárodního soudního dvora patří vyloučení možnosti státu se zprostit povinností s ohledem na odvolání na jejich odlišnou vnitrostátní úpravu, dle níž byla, na dotčeném teritoriu, vyhlášena nouzová situace. Jako názorný příklad této situace poslouží případu sporu *Costa Rica vs. Nicaragua*. V tomto případě se jednalo o stavbu silnice Kostarikou, a to v místě na okraji hranice mezi těmito státy. V konečném důsledku došlo k závažnému poničení životního prostředí v Nikaragui. Ze strany odborné veřejnosti vyvstala

---

¹²⁷ MONCEL, Remi. Dangerous Experiments: Scientific Integrity in International Environmental Adjudications after the ICJ's Decision in Whaling in the Antarctic. *Ecology Law Quarterly*. 2015, str. 344

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ GROS, Guillaume. The ICJ's Handling of Science in the Whaling in the Antarctic Case: A Whale of a Case? *Journal of International Dispute Settlement* 2015, str. 583

¹³⁰ Tamtéž, str. 620

vysoká míra nevole. Veřejnost vznesla otázku ohledně toho, zda je v pořádku to, že si úsudek udělal Mezinárodní soudní dvůr sám.¹³¹

S ohledem na všechny pozitivní změny, které se nalézají na mezinárodní úrovni v oblasti práva životního prostředí, tak stále některé problémy a komplikace přetrvávají i v dnešní době. Mezi nejzávažnější problém patří zejména rozsah jurisdikce MSD. V budoucích sporech, které se mohou objevit v životním prostředí, může dojít ke komplikacím, a to především z důvodu absence takovéto jurisdikce.¹³² To může vést k určité a jasně vymezené interpretaci, a to především pouze z úhlu pohledu konkrétní smlouvy.¹³³

Případy vyskytující se v oblasti životního prostředí představují malou část sporů, jež se před Mezinárodním soudním dvorem řeší. Můžeme konstatovat a beze sporu prohlásit, že rozhodnutí vyřčená Mezinárodním soudním dvorem jsou pro mezinárodní právo obecně značně významné a těší se neobvyklé úctě. V některých případech už jen pouhé zahájení sporu u tohoto soudu přispěje k tomu, že strany sporu jsou svolnější řešit spor vzájemnou dohodou. V případě, že se tak nestane, Mezinárodní soudní dvůr sám navede strany tak, aby dospěly k vyjednávání. A tím se i případně vyhnuly nutnosti vyhlášení rozsudku ze strany soudu.

S pomocí poradních posudků je možné předejít sporu již před jeho počátkem. Poradní posudky se těší stejně velké váze důležitosti a respektu mezinárodního společenství, a to v podobné míře, jako rozsudky tohoto soudu. Z tohoto důvodu můžeme konstatovat, že pro státy s menším politickým vlivem to představuje politický nástroj k ochraně státu.

Mezinárodní soudní dvůr pravidelně napomáhá definovat, již v určité míře stabilizované, ale doposud nikde nekodifikované, principy. To z něho činí velmi důležitou instituci v prosazování mezinárodního práva.

Za určitých podmínek lze mluvit i o vynutitelnosti rozsudků Mezinárodního soudního dvora, ale to jen a pouze v případě, prokazuje-li jejich nesplnění následky ohrožení mezinárodní bezpečnosti a míru.

---

¹³¹ RANGANATHAN, Surabhi. The 2015 Judicial Activity of the International Court of Justice *American Journal of International Law*. 2016, str. 11-12

¹³² HARRISON, James. Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law. *Journal of Environmental Law*, str. 503

¹³³ TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013. str. 374

4. Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti

4.1. Definice a pojetí Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti

Zřízení Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, v anglickém jazyce *Permanent Court of International Justice*, bylo ustanoveno v Paktu Společnosti národů. V tomto případě můžeme konstatovat, že se jedná o předchůdce Mezinárodního soudního dvora.

Zahajující zasedání se konalo v roce 1922 a bylo rozpuštěno v roce 1946. Soud sídlil v Haagu v Paláci národů¹³⁴, během nacistické okupace se soud dočasně přesunul do Ženevy, ale ve svém chodu už nadále nepokračoval.¹³⁵ Práce Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, jako prvního stálého mezinárodního tribunálu s obecnou jurisdikcí, umožnila vyjasnění řady aspektů mezinárodního práva a přispěla k jeho rozvoji. V letech 1922 až 1940 se Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti zabýval 29 spornými případy a vydal 27 poradních stanovisek.¹³⁶

Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti byl prvním pevným mezinárodním tribunálem s univerzální jurisdikcí a pomohl tak k vyjasnění nemalého počtu zřetelů mezinárodního práva, přičemž ve velké míře přispěl k jeho rozvoji.

Soudní pravomoc Stálého dvora spravedlnosti pocházela ze tří zdrojů. Do kterých patří volitelná klauzule Společnosti národů, obecné mezinárodní úmluvy a zvláštní mezinárodní dvoustranné smlouvy. Spory mohly předkládat státy přímo samotné, ale do povinností státu už nepatřilo předkládání materiálů, a to za předpokladu, že nespádají do těchto tří kategorií. Soud mohl vydávat rozsudky nebo poradní stanoviska. Rozsudky byly přímo závazné, kdežto poradní stanoviska nikoli. V praxi se členské státy Společnosti národů řídily poradními stanovisky, a to z toho důvodu, že se obávaly ohrožení své morální a právní autority.

Soud, který by pracoval na takovémto principu, byl již dlouho navrhován. Pierre Dubois to navrhl v roce 1305 a Émeric Crucé v roce 1623. Myšlenka mezinárodního soudního dvora se objevila v politickém světě již na první Haagské mírové konferenci v roce 1899. Zde bylo prohlášeno, že arbitráž je nejjednodušším řešením sporů a poskytuje dočasnou porotu soudců k rozhodování

---

¹³⁴ ŠTURMA, P.: *Casebook- výběr případů z mezinárodního práva veřejného*, 2. Vydání, str. 9

¹³⁵ Tamtéž

¹³⁶ Dostupné z < <https://www.icj-cij.org/en/pcij>>

v takových případech sporů- Stálý rozhodčí soud. Na druhé mírové konferenci v Haagu, v roce 1907, byl napsán návrh úmluvy pro stálý soud rozhodčího soudu. Spory a další naléhavé záležitosti, které se řešily na konferenci znamenaly, že takový orgán nebyl nikdy zřízen, a to především z důvodu nedohodnutí se postupu při výběru soudců. Vypuknutí první světové války a zejména její závěr objasnil mnoha akademikům, že je zapotřebí nějaký druh světového soudu, a široce se očekávalo, že bude také zřízen. Článek 14 Úmluvy Společnosti národů, vytvořený po Versailleské smlouvě, umožnil zřízení mezinárodního soudu. Poradní výbor právníků jmenovaných Společností národů, v červnu 1920, konečně stanovil pracovní směrnici pro jmenování soudců a až po této skutečnosti byl Výbor oprávněn navrhnout ústavu pro stálý soud. Statut Stálého soudu pro mezinárodní spravedlnost byl přijat v Ženevě dne 13. prosince 1920.¹³⁷

Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti poprvé zasedal dne 30. ledna 1922 v Mírovém paláci v Haagu, kde se zabýval předběžným jednáním během prvního zasedání. Dne 14. února byl soudní dvůr oficiálně otevřen a dne 24. března, kdy soud ukončil své první zasedání, byl stanoven jednací řád. Během prvního roku své činnosti vydal Soudní dvůr tři poradní stanoviska, která se vztahovala na Mezinárodní organizaci práce vytvořenou Versailleskou smlouvou.

Soudní dvůr se původně sestával z 11 soudců a 4 zástupců soudců a v roce 1930 byl počet soudců zvýšen na 15.¹³⁸

4.2. Vybrané případy

Diversion of Water from the Meuse

Spor vznikl 2. května 1863, kdy spolu uzavřely Belgie a Nizozemsko smlouvu, jejímž účelem bylo trvale a definitivně urovnat režim odvádění vody z *Meuse*, a to za účelem zásobování plavebních a zavlažovacích kanálů. Článek 1. této smlouvy stanovil výstavbu stavby pod městem *Maestricht*. Stavba obsahovala i výstavbu nového přítoku, který by představoval přírodní potrubí pro všechny kanály umístěné pod tímto městem, a taktéž by fungoval i pro zavlažování v oblasti *Campine* a taktéž v malé oblasti Nizozemska. Po té, co si hospodářský rozvoj belgických a nizozemských provincií Limburg vyžádal rozšíření některých

---

¹³⁷ Dostupné z < https://en.wikipedia.org/wiki/Permanent_Court_of_International_Justice>

¹³⁸ Tamtéž

kanálů a dožadoval se výstavby nových vodních děl, podepsaly v roce 1925 oba státy novou dohodu, jejímž cílem bylo urovnat rozdíly vzniklé v souvislosti se stavebními programy. Po odmítnutí této dohody Nizozemskem, Nizozemsko přistoupilo k výstavbě a dokončení dalšího kanálu v *Borgharenu*. Belgie zahájila výstavbu *Albertského průplavu*, která byla v době rozsudku stále nedokončená. Vzhledem k tomu, že při řešení sporu mezi těmito dvěma státy nebylo možné dosáhnout pokroku, zahájilo Nizozemsko u Soudního dvora soudní řízení. Nizozemsko požádalo Soudní dvůr, aby prohlásil, že práce, které již byly provedeny v Belgii, jsou v rozporu se Smlouvou z roku 1863. Belgie naproti tomu navrhla Soudnímu dvoru, aby prohlásil, že hráz *Borgharen* byla postavena v rozporu se Smlouvou z roku 1863. Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti analyzoval Smlouvu z roku 1863 a rozhodl, že nic nebránilo Belgii ani Nizozemsku v tom, aby využily takové kanály, které by považovaly za vhodné a na které se vztahuje tato Smlouva. Při splnění podmínce, že kanály neopustí své vlastní území. Každý ze dvou států měl na svém vlastním území svobodu tyto kanály upravovat, rozšiřovat, transformovat, plnit a dokonce zvyšovat objem vody v nich, ale za předpokladu, že by došlo k odklonu vody na “podavač“ uvedený ve Smlouvě a neovlivnilo by to ani množství vody, které má být vypouštěno. Z těchto důvodů Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti zamítl jak argumenty Nizozemska, tak návrhy obsažené v belgickém protinávru.¹³⁹

Jurisdiction of the European Commission of the Danube

Spor se odehrával v roce 1927 a týkal se stanovení jurisdikce pro řeku Dunaj, která má mezinárodní plavební význam. Otázka konkrétně spočívala v tom, zda se jurisdikce Evropské komise, k opatření plavby po Dunaji, dotýká i nesplavné části této mezinárodní řeky. Převážně tedy v místě sporu, a to v oblasti mezi rumunskými městy *Graila* a *Galatz*. Zde Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti určil, že i přestože pravomoc uspořádat poměry v přístavních městech *Braila* a *Galatz* patří lokálním úřadům, právo dohledu ohledně splavnosti a rovného zacházení přísluší Komisi.¹⁴⁰ Z důvodu toho, že jakýkoli zásah do řeky dokáže ovlivnit všechny subjekty vyskytující se dále po proudu. Z tohoto důvodu jsou státy po proudu řeky na tomto toku svým způsobem závislé. Můžeme tedy

---

¹³⁹ Dostupné z <<https://www.internationalwaterlaw.org/cases/meuse.html>>

¹⁴⁰ Dostupné z <https://legal.un.org/PCIJsummaries/documents/english/PCIJ_FinalText.pdf>

konstatovat, že soud zde vyhodnotil nahodilou situaci velmi pozitivně. Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti rozhodl, že Komise má pravomoci v oblastech vodních pramenů a má tedy zajistit i větší míru zabezpečení ve využívání toku pro další státy směrem po proudu.

4.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí

Mezi největší přínosy Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti můžeme řadit poradní stanoviska. Tato stanoviska mohou být v určitých situacích pro některé státy závazná. Odborníci potvrdili, že poradní stanoviska jsou rovnocenná závaznému rozsudku. V praxi se státy obvykle řídily poradními stanovisky, a to především z důvodu obavy ze strachu, že pokud by se tato „revoluční“ rozhodnutí mezinárodního soudu nedodržovala, podkopalo by to jejich autoritu.

Po celou dobu své existence soud rozšířil svou pravomoc v co nejširší míře. Přísně vzato, Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti byl příslušný pouze pro spory mezi státy, ale pravidelně přijímal spory mezi státem a jednotlivcem, a to v případě, že druhý stát předložil věc jednotlivce Stálému dvoru mezinárodní spravedlnosti.¹⁴¹

Jak ukázaly mezinárodní případy, jež se odehrávaly v oblasti práva životního prostředí, tak se Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti velmi v této oblasti práva neangažoval, a to především z důvodu neexistence práva životního prostředí v této době. U Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti se v oblasti životního prostředí dotýkaly jen tři řešené spory, a to jen a pouze okrajově. S přihlédnutím ke skutečnosti, že tato instituce fungovala v 1. Polovině 20. století, kdy se vlastně právo životního prostředí teprve objevovalo na svých začátcích, je tento výsledek celkem logický a lehce vysvětlitelný. I přes tak nízký počet judikatury Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, představuje tato instituce zasloužené aktivum, a to zejména proto, že již v této éře se ubírala pozornost na to, že využívání přírodních zdrojů nemohou státy provádět jen s ohledem na své zisky, ale musí přihlídnout také na státy sousedící, které by mohly být takovým jednáním zasaženy.

---

¹⁴¹ Dostupné z <https://en.wikipedia.org/wiki/Permanent_Court_of_International_Justice>

5. Mezinárodní tribunál pro mořské právo

5.1. Definice a pojetí Mezinárodního tribunálu pro mořské právo

Mezinárodní tribunál pro mořské právo, v anglickém jazyce *The International Tribunal for the Law of the Sea*, je nezávislým soudním orgánem zřízeným Úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu a je příslušný k rozhodování sporů vyplývajících z výkladu a uplatňování úmluvy. Tribunál se skládá z 21 nezávislých soudců, kteří mají vědomosti a zkušenosti v oblasti mořského práva.¹⁴²

Tribunál je příslušný pro jakýkoli spor týkající se výkladu nebo uplatňování úmluvy a ve všech záležitostech výslovně stanovených v jakékoli jiné dohodě, která uděluje tomuto soudu příslušnost. Můžeme tedy konstatovat, že Mezinárodní tribunál pro mořské právo je otevřen smluvním stranám úmluvy, mezi které patří mezinárodní organizace a státy. Instituce je zároveň otevřena i jiným subjektům než státům, jež jsou taktéž stranami úmluvy. Přesněji státům nebo mezivládním organizacím, státním podnikům a soukromým subjektům, které nejsou stranami úmluvy, a to v případě předložení další dohody o soudní příslušnosti, která byla přijata všemi stranami ve věci sporu.¹⁴³

Svou činnost zahájil v roce 1996 a sídlí v německém městě Hamburk. Tribunál se řídí Statutem Tribunálu pro mořské právo, jež je součástí Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu.¹⁴⁴ Tato úmluva stanovila komplexní právní rámec pro regulaci veškerého oceánského prostoru, a to přednostně v otázce jeho využití a taktéž v užívání mořských zdrojů. Obsahuje taktéž ustanovení, která se týkají teritoriálního moře, přilehlých zón, kontinentálního šelfu, výlučné hospodářské zóny a volného moře. Rovněž stanoví ochranu a zachování mořského prostředí, mořský vědecký výzkum a vývoj a přenos mořských technologií. Jedna z nejdůležitějších částí úmluvy se týká průzkumu a využití zdrojů mořského dna a jeho podloží, a to i mimo hranice národní jurisdikce. Úmluva prohlašuje, že oblast a její zdroje jsou „společným dědictvím lidstva“. Správu v této oblasti zajišťuje Mezinárodní úřad pro mořské dno.

---

¹⁴² Dostupné z <<https://www.itlos.org/en/the-tribunal>>

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní tribunál pro mořské právo - první případy*, Právník 3/2002, str. 346

Ustanovený komplexní systém pro řešení sporů, který by mohl vzniknout v souvislosti s výkladem a uplatňováním úmluvy, je nejdůležitější částí úmluvy. Úmluva požaduje, aby státy, které jsou stranami úmluvy, urovnaly své spory, ohledně výkladu nebo uplatňování úmluvy, pokojnými prostředky, a to takovými prostředky, jež jsou stanoveny v Chartě Organizace spojených národů. Pokud strany sporu nedosáhnou urovnání mírovými prostředky, dle vlastního výběru, jsou povinny se uchýlit ke kogentním postupům urovnávání sporů, kde výsledkem je závazné rozhodnutí, včetně výhrady omezení a výjimek obsažených v úmluvě.¹⁴⁵

Mezinárodní tribunál pro mořské právo se skládá z těchto senátů, *Senát pro souhrnná řízení*, *Senát pro spory v oblasti rybolovu*, *Senát pro spory o mořském prostředí* a *Senát pro spory o vymezení námořních oblastí*. Spory ohledně činností v mezinárodní oblasti mořského dna se předkládají senátu pro spory o mořské dno. Tento senát se skládá z 11 soudců. Kterákoli strana sporu může požádat Komoru pro spory o mořské dno o vytvoření *ad hoc* komory složenou ze tří členů Komory pro spory o mořské dno.¹⁴⁶

Mezinárodní tribunál pro mořské dno je oprávněn vydávat poradní stanoviska k právním otázkám. Tribunál může taktéž v některých jiných případech vydávat poradní stanoviska dle mezinárodních dohod týkajících se účelů úmluvy.¹⁴⁷

Rozhodnutí Mezinárodního tribunálu pro mořské právo jsou závazná a konečná a počítá se s tím, že je strany budou dodržovat. Mezinárodní tribunál pro mořské právo nemá žádné nástroje pro vynucení svých rozsudků. Proti rozhodnutí této instituce je oprávněno podat návrh na revizi či interpretaci.¹⁴⁸

Mezinárodní soudní dvůr, tak i Mezinárodní tribunál pro mořské právo je zmocněn k vydávání poradních posudků.¹⁴⁹

Mezinárodní tribunál pro mořské právo je kompetentní k pravomoci rozhodovat o předběžných opatřeních. Tato předběžná opatření se v určitých okolnostech považují za vhodná, a to z důvodu zachování příslušných práv stran sporu a k zamezení vážnému poškození mořského prostředí, a to ještě před tím, než bude vyřčen konečný verdikt v rozhodnutí. Podmínka k vydání předběžného

---

¹⁴⁵ Dostupné z <<https://www.itlos.org/en/the-tribunal>>

¹⁴⁶ Tamtéž

¹⁴⁷ Tamtéž

¹⁴⁸ Dostupné z <<https://www.itlos.org/en/the-tribunal>>

¹⁴⁹ Tamtéž

opatření u Mezinárodního tribunálu pro mořské právo spočívá ve správné příslušnosti k takovému sporu.¹⁵⁰

5.2. Vybrané případy

The Volga case

Volha bylo rybářské plavidlo plující pod vlajkou Ruské federace. Jejím vlastníkem byla společnost *Olbers Co. Limited*. Dne 7. února 2002 se na *Volhu* nalodil australský vojenský personál z australského vojenského vrtulníku. Austrálie uvedla, že dle jejich výpočtů se *Volha* nacházela v australské ekonomické zóně. Poté, co došlo k zatčení posádky, bylo plavidlo *Volha* eskortováno do západního australského přístavu *Fremantle*. Dne 6. března 2002 byli tito tři členové posádky obviněni za trestný čin používání cizí rybářské lodi pro komerční rybolov, a to aniž by zde existovala cizí licence k rybolovu, která by umožňovala použití daného plavidla. Mezinárodního tribunálu pro mořské právo vydal soudní kauci a v rámci zabezpečení pro získání uvolnění *Volhy* a její posádky. Kauce byla stanovena ve výši jednoho milionu australských dolarů. Žadatel podal u Mezinárodního tribunálu pro mořské právo žádost a dožadoval se prohlášení, že odpůrce porušil čl. 73 odst. 2 Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu. Odpůrce navrhoval propuštění *Volhy* a tří jejích důstojníků, a to z důvodu namítání nezákonnosti zákroku dle čl. 73 odst. 2. Odpůrce dále namítal nepřiměřenost takového zákroku. Žadatel souhlasil s uvolněním plavidla pod podmínkou, že majitel plavidla poskytne dluhopis nebo jistotu v částce nepřesahující 500 000 USD. Odpůrce podal k Tribunálu žádost k zamítnutí tohoto návrhu.¹⁵¹

Mezinárodní tribunál pro mořské právo analyzoval otázku nedodržení čl. 73 odst. 2 Úmluvy a došel k závěru, že při posuzování přiměřenosti výše dluhopisu nebo jiného finančního zajištění došlo ke správnému peněžnímu ohodnocení, a to z důvodu závažnosti zmíněných trestných činů.

Aby mohlo dojít k uspokojení zájmů obou států, tak došlo k propuštění plavidla i s posádkou. Toto propuštění bylo podmíněno tím, že by státy zajistily

---

¹⁵⁰ Článek 290 UNCLOS

¹⁵¹ Dostupné z <https://www.informea.org/sites/default/files/court-decisions/Volga_Case_Russian_Federation_v_Australia.pdf>

vystoupení kapitána před soudem a taktéž zaplacení vystavených pokut. Účel platby jednoho milionu australských dolarů spočíval v tom, aby loď „*nevstoupila do australských teritoriálních vod kromě povolení, nebo za účelem nevinného průchodu před ukončením řízení o propadnutí*“. “Dále zajistit, aby plavidlo „*nebylo použito ke spáchání dalších trestných činů*“¹⁵²

Soud taktéž zkoumal to, zda takové „*good behaviour bond*“ je dluhopis nebo jistota ve smyslu těchto podmínek v člancích 73 odst. 2 a 292 Úmluvy. Soud poznamenal, že čl. 73 odst. 2 úmluvy počítá s donucovacími opatřeními za porušení zákonů a předpisů pobřežního státu. Dle názoru tribunálu nelze „*good behaviour bond*“, který by mohl zabránit budoucímu porušování právních předpisů pobřežního státu, považovat za dluhopis nebo jistotu ve smyslu čl. 73 odst. 2 úmluvy a čl. 292 úmluvy.

Tribunál konstatoval, že dluhopis, který vystavila Austrálie, nebyl přiměřený ve smyslu článku 292 Úmluvy. Tribunál shledal žalobu jako opodstatněnou, a proto Austrálie musela uvolnit *Volhu* ihned po složení dluhopisu nebo jiné finanční jistoty, kterou sám určil Mezinárodní tribunál pro mořské právo.¹⁵³

MOX Plant Case

V roce 1993 vznikl konflikt mezi Irskem a Spojeným královstvím. Konflikt spočíval ve stavbě a provozu závodu *Mox* v *Sellafieldu* v Irském moři. Stavba byla určena k recyklaci plutonia vyrobeného během přepracování jaderného paliva. Irsko napadlo tento projekt už od počátku a vyžádalo si od Spojeného království přístup k informacím o továrně, a to za účelem ochrany mořského prostředí Irského moře.¹⁵⁴

Oba státy jsou smluvními stranami obou smluv, které se zabývají otázkou informací o životním prostředí, a to úmluvou Organizace spojených národů o mořském právu a Úmluvou o ochraně mořského prostředí severovýchodního Atlantiku. V roce 2001 zahájilo Irsko na základě těchto smluv řízení o urovnání sporu. Dále Irsko požádalo Mezinárodní tribunál pro mořské

---

¹⁵² Dostupné z < https://www.informea.org/sites/default/files/court-decisions/Volga_Case_Russian_Federation_v_Australia.pdf>

¹⁵³ Tamtéž

¹⁵⁴ Dostupné z < www.worldcourts.com/itlos/eng/decisions/2001.12.03_Ireland_v_United_Kingdom.pdf>

právo o předběžná opatření, která by Spojenému království bránila v uvedení do stavby do provozu. V této souvislosti Mezinárodní tribunál pro mořské právo, který čekal na konečné rozhodnutí rozhodčího soudu zřízeného dle Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu, v prosinci 2001 stanovil prozatímní opatření, kterým nařídil stranám, aby neprodleně spolupracovaly a účastnily se konzultací, včetně výměny informací.¹⁵⁵

Důkazy neprokázaly, že Spojené království je zodpovědné za vznesené škody v irském moři. Irsko s tímto tvrzením formálně souhlasilo a dne 15. února 2007 oznámilo rozhodčímu soudu své zpětvzetí žaloby. Dne 6. června 2008 vydal tribunál usnesení o zastavení řízení.¹⁵⁶

Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Ghana and Côte d'Ivoire in the Atlantic Ocean (Ghana/Côte d'Ivoire)

Ghanská republika a Pobřeží slonoviny se dohodly, že zvláštní komoře Mezinárodního tribunálu pro mořské právo předloží spor týkající se vymezení jejich námořní hranice v Atlantickém oceánu.

Ghana argumentovala tím, že spolu s Pobřežím slonoviny si navzájem dohodly námořní hranici. Hranice byla založena na rovnocennosti v teritoriálním moři, a to ve výlučné ekonomické zóně a v kontinentálním šelfu do 200 nm. Námořní hranice v kontinentálním šelfu nad 200 nm sleduje rozšířenou hranici ekvidistance, a to podél stejného azimutu jako hranice v rámci 200 nm až k hranici národní jurisdikce. Pobřeží slonoviny podalo námitky proti této dohodnuté námořní hranici.¹⁵⁷

Pobřeží slonoviny tvrdilo, že námořní hranice následuje linii azimutu 168,7°, která začíná na hranici 55 a končí na vnější hranici kontinentálního šelfu Pobřeží slonoviny. Jelikož se Ghana jednostranně dopustila různých činností v oblasti Pobřeží slonoviny, tak porušila výlučnou svrchovanost práv Pobřeží slonoviny. Pobřeží slonoviny rovněž tvrdilo, že Ghana v souladu s čl. 83 odst. 1 Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu porušila povinnost neohrožovat ani bránit v uzavření dohody. Tím došlo k porušení prozatímního

---

¹⁵⁵ Dostupné z

<www.worldcourts.com/itlos/eng/decisions/2001.12.03_Ireland_v_United_Kingdom.pdf>

¹⁵⁶ Tamtéž

¹⁵⁷ Dostupné z <https://www.itlos.org/cases/list-of-cases/case-no-23/>

opatření stanoveným v usnesení ze dne 25. dubna 2015. Pobřeží slonoviny se snažilo zpřístupnit všechny dokumenty a údaje týkající se průzkumu a těžby ropy, které Ghana podnikla v Pobřeží slonoviny. Pobřeží slonoviny požadovalo náhradu škody způsobenou mezinárodními protiprávními činy Ghany.¹⁵⁸

Tento spor se týká výkladu a uplatňování příslušných ustanovení úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu, a to zejména článků 15, 74, 76 a 83. Strany se shodují, že zvláštní senát má pravomoc rozhodovat ve sporu předloženém zvláštní dohodou, a to v otázce vymezení teritoriálního moře, výlučné ekonomické zóny a kontinentálního šelfu.¹⁵⁹

Pokud jde o argument Ghany, který tvrdí, že existuje „*tichá dohoda*“ o vymezení hranic, lze konstatovat to, že faktické důkazy nenaznačují žádná zvláštní ujednání mezi těmito stranami v oblasti rybolovu nebo jiných námořních záležitostí. Ačkoli se zdá, že strany sledují ve svých rybolovných činnostech stejnou hranici, neexistuje žádný důkaz, který by naznačoval, že strany tuto hranici uznají jako svoji hranici rybolovu nebo jako svoji námořní hranici. Jak Mezinárodní soudní dvůr poznamenal v územním a námořním sporu mezi *Nikaraguo a Hondurasem* v Karibském moři:

*„Důkaz tiché právní dohody musí být přesvědčivý. Stanovení stálé námořní hranice je velmi důležité a nelze snadno předpokládat dohodu.“*¹⁶⁰

Pokud jde o alternativní argument Ghany, který spočívá v uplatnění právních překážek, můžeme říci, že je tento argument v podstatě založen na stejných skutečnostech, které předložila, aby prokázala existenci tiché dohody. Pobřeží slonoviny svými slovy, chováním a ani mlčením neprokázalo, že souhlasilo s námořní hranicí založenou na rovnocennosti. Je pravda, že ropné koncesní bloky Pobřeží slonoviny jsou v souladu s těmi Ghany podél linie ekvidistance, a že ropné aktivity Pobřeží slonoviny nepřecházejí na ghanskou stranu linie ekvidistance. Pobřeží slonoviny se však postaralo o to, aby naznačilo, že limity jeho bloků pro ropné ústupky jsou odlišné od limitů v jeho námořní jurisdikci. Rovněž vyjádřila své znepokojení nad Ghanou ohledně pokračování ropných činností v této oblasti. Chování Pobřeží slonoviny proto nemůže být

---

¹⁵⁸ Dostupné z <<https://www.itlos.org/cases/list-of-cases/case-no-23/>>

¹⁵⁹ Tamtéž

¹⁶⁰ Tamtéž

považováno za „jasné, trvalé a důsledné“ zastoupení požadované pro uznání uplatňovaných právních překážek.¹⁶¹

Zvláštní senát poté použil třístupňovou metodiku. A to *relevantní okolnosti, ekvidistanci, disproporcionalitu* k vymezení námořní hranice mezi stranami.

V případě překrývání, mají oba dotčené pobřežní státy nárok na příslušný kontinentální šelf, a to na základě svých příslušných pobřeží. Pouze rozhodnutí o vymezení stanoví, která část sporného kontinentálního šelfu patří ke kterému ze žádajících států. To znamená, že příslušný rozsudek dává přednost nárokům před ostatními. Takové rozhodnutí má tedy ústavní povahu a nemůže být kvalifikováno jako rozhodnutí deklaratorní. Důsledkem výše uvedeného je, že námořní činnosti prováděné státem v oblasti kontinentálního šelfu, který byl mezinárodním rozsudkem připsán jinému státu, nelze považovat za porušení svrchovaných práv tohoto státu. Z tohoto důvodu tedy ghanské uhlovodíkové činnosti neporušily svrchovaná práva Pobřeží slonoviny.

Mezinárodní tribunál pro mořské právo shledal, že je pravomocně příslušný k vymezení námořní hranice mezi stranami, a to jak v teritoriálním moři, tak ve výlučné ekonomické zóně, tak i v kontinentálním šelfu, a to jak do vzdálenosti 200 nm, tak i do vzdálenosti větší než představuje tato hranice. Mezinárodní tribunál jednohlasně konstatoval, že neexistuje žádná tichá dohoda mezi stranami o vymezení jejich teritoriálního moře, výlučné hospodářské zóny a kontinentálního šelfu v rámci 200 nm, tak i za hranicí 200 nm a odmítl všechna tvrzení Ghany. Dále určil jednotnou námořní hranici pro teritoriální moře, výlučnou hospodářskou zónu a kontinentální šelf mezi stranami a shledal, že má pravomoc rozhodnout o nároku Pobřeží slonoviny, a to ohledně nároku o údajné mezinárodní odpovědnosti Ghany. Dále přiznal, že Ghana neporušila svrchovaná práva Pobřeží slonoviny, a že Ghana neporušila čl. 83.1 a 83.3 Úmluvy Organizace spojených národů o mořském právu. Především Mezinárodní tribunál pro mořské právo prohlásil, že Ghana neporušila prozatímní opatření stanovená zvláštním senátem v usnesení ze dne 25. dubna 2015.¹⁶²

---

¹⁶¹ Dostupné z <<https://www.itlos.org/cases/list-of-cases/case-no-23/>>

¹⁶² Dostupné z <<https://www.itlos.org/cases/list-of-cases/case-no-23/>>

5.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí

S přihlédnutím na samotné výroky Mezinárodního tribunálu pro mořské právo lze dovodit, že tento soud je institucí, jež zastává při řešení složitých otázek evoluční přístup.

Mezi hlavní znaky činnosti Mezinárodního tribunálu pro mořské právo patří rozsáhlé vnímání koncepce „mořského životního prostředí“, a to v případě, že se na něj nehledí jen z pohledu ochrany před znečištěním, ale taktéž z pohledu zachování kvality a ochrany ekosystémů a rysů mořského života.¹⁶³ Dobrým příkladem nám může posloužit případ Ghany a Pobřeží slonoviny. Kde se Mezinárodní tribunál pro mořské právo nebál zdůraznit a zohlednit tuto skutečnost. A to, i přes skutečnost, že s nimi na první pohled nesouvisí.

Mezinárodní tribunál pro mořské právo často ve svých poradních posudcích poukázal na konspekt povinnosti náležité péče. Z vyjádření Tribunálu bylo zřejmé, že nemá zájem ukládat jasné odpovědi a nepoukáže na cestu, po které se má tato povinnost uskutečnit¹⁶⁴, tak i přes tuto skutečnost Tribunál udělil v této věci klíčové a obecné indicie.

V neposlední řadě je důležité zmínit i výroky posudku Mezinárodního tribunálu pro mořské právo vůči EIA. Hlavně tedy z důvodu vymezení samotného obsahu posudku EIA¹⁶⁵ a taktéž zavedení této povinnosti v celosvětovém měřítku na činnosti, které jsou vedené vně jurisdikce ostatních států.¹⁶⁶

Tento Mezinárodní tribunál poskytuje i institucionální opatření pro *ad hoc* arbitrážní tribunály, a to pro spory v mořském právu. Lze konstatovat, že tribunál je určitým přínosem v oblasti mezinárodního práva životního prostředí. Největší mírou přispívá tím, že rozhodnutí tribunálu se vytvářejí s pomocí největších expertů na mořské právo z celého světa.

---

¹⁶³ BOYLE, Alan. The Environmental Jurisprudence of the International Tribunal for the Law of the Sea. *International Journal of Marine*, 2007, str. 373

¹⁶⁴ PLAKOKEFALOS, Ilias. Seabed Disputes Chamber of the International Tribunal for the Law of the Sea. *Journal of Environmental Law* str. 137

¹⁶⁵ TANAKA, Yoshifumi. Obligations and Liability of Sponsoring States Concerning Activities in the Area: Reflections on the Itlos Advisory Opinion of 1 February 2011. *Netherlands International Law Review*, 2013, str. 214

¹⁶⁶ PLAKOKEFALOS, Ilias. Seabed Disputes Chamber of the International Tribunal for the Law of the Sea. *Journal of Environmental Law* str. 139

6. Evropský soud pro lidská práva

6.1. Definice a pojetí Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva, v anglickém jazyce *European Court of Human Rights*, sídlí ve Francii ve městě Štrasburk. Je mezinárodním soudem zřízeným Evropskou úmluvou o lidských právech. Soud projednává žádosti vycházející z toho, že smluvní stát porušil jedno nebo více ustanovení o lidských právech, a to přesně ty, které se týkají občanských a politických práv ustanovených v úmluvě. Žádost může podat jednotlivec, skupina jednotlivců nebo jeden či více smluvních států. Kromě rozsudků může soud taktéž vydávat poradní stanoviska.¹⁶⁷

Soud byl zřízen dne 21. ledna 1959, a to na základě článku 19 Evropské úmluvy o lidských právech. Zároveň byli jeho první členové voleni poradním shromážděním Rady Evropy. Úmluva ukládá soudu povinnost zajistit dodržování závazků smluvních států v souvislosti s úmluvou a jejími protokoly. Má tedy za úkol zajistit prosazování a provádění Evropské úmluvy nad členskými státy. Příslušnost soudu byla doposud uznána všemi 47 členskými státy Rady Evropy a dne 1. listopadu 1998 se Evropský soud pro lidská práva stal orgánem na plný úvazek.¹⁶⁸

Přistoupení nových států k Evropské úmluvě o lidských právech, po pádu Berlínské zdi v roce 1989, vedlo k prudkému nárůstu podaných žádostí u soudu. Efektivnost soudu byla vážně ohrožena velkým hromaděním nevyřízených žádostí. Vzhledem k tomu, že se pracovní vytížení soudu dále zvyšovalo, smluvní státy se dohodly, že proběhne reforma v podobě *protokolu 11*, která napomohla k roztrídění a usnadnění práce. Tato reforma nestačila, a tak v květnu 2004 přijal Výbor ministrů Rady Evropy *protokol 14* k Evropské úmluvě o lidských právech.¹⁶⁹

Protokol 14 byl vypracován s cílem snížit pracovní zátěž soudu a Výboru ministrů Rady Evropy. Výboru ministrů Rady Evropy dohlíží na výkon soudních rozhodnutí, a to především z toho důvodu, aby se Evropský soud pro

---

¹⁶⁷ Dostupné z <<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>>

¹⁶⁸ Tamtéž

¹⁶⁹ MÜLEROVÁ, H.: *Role Evropského soudu pro lidská práva v ochraně životního prostředí in ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M.: Nové jevy v právu na počátku 21. století III.: Proměny veřejného práva*, Praha: Nakladatelství Karolinum 2009, str. 97

lidská práva mohl soustředit na případy, které vyvolávají důležité otázky v oblasti lidských práv.

Soudci jsou voleni na neobnovitelné devítileté funkční období. Počet soudců zasedajících u soudu se rovná počtu smluvních států Evropské úmluvy o lidských právech, v současné době 47. Důchodový věk soudců je 70 let, ale mohou pokračovat ve výkonu funkce soudců, dokud nebude zvolen nový soudce nebo dokud neskončí případy, ve kterých zasedají.¹⁷⁰

Příslušnost soudu se obecně dělí na mezistátní případy, žaloby jednotlivců proti smluvním státům a poradní stanoviska v souladu s protokolem č. 2. Žádosti jednotlivců představují většinu případů projednávaných soudem. Výbor je tvořen třemi soudci, senát sedmi soudci a velký senát 17 soudci. V určitých situacích lze i rozhodovat samosoudcem.

Výbor ministrů může většinou hlasů požádat soud, aby vydal poradní stanovisko k výkladu Evropské úmluvy o lidských právech, a to pokud se záležitost netýká obsahu a rozsahu základních práv, které soud již zvažoval.

Soudci Evropského soudu pro lidská práva vykládají Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a svobod evolutivně. Tím tedy lze říct, že ochraňuje právo na příznivé životní prostředí, a to s pomocí práva na soukromý život, práva na život, práva na vlastnictví a práva na spravedlivý proces.¹⁷¹

6.2. Vybrané případy

López Ostra vs. Spain

Dne 14. května 1990 podala *Gregoria López Ostra* zprávu před Evropskou komisí o lidských právech, a to proti španělskému státu. Tvrdila skutečnost, že stát nepřijal žádná opatření proti zápachu, hluku a kontaminujícím kouřům pocházejícím z čistírny pevných a kapalných odpadů umístěných pár metrů od jejího domova. Stěžovatelka namítala porušení práva na fyzickou integritu, která je zakotvena v článku 3 Evropské úmluvy o lidských právech, a

---

¹⁷⁰ EÚLP – Článek 26-28

¹⁷¹ MÜLEROVÁ, H.: *Role Evropského soudu pro lidská práva v ochraně životního prostředí in ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M.: Nové jevy v právu na počátku 21. století III.: Proměny veřejného práva*, Praha: Nakladatelství Karolinum 2009

taktéž namítala porušení respektování domácího a soukromého života, tj. článek 8 Úmluvy.¹⁷²

Dne 31. srpna 1993 Komise uvedla, že došlo k porušení práva na respektování domácího a soukromého života, nikoli však práva na fyzickou integritu. V prosinci téhož roku předložila Komise věc Evropskému soudu pro lidská práva, který potvrdil zjištění Komise. Evropský soud pro lidská práva se domníval, že ani odstěhování žalobkyně a ani uzavření čistírny odpadních vod nezměnilo skutečnost, že žalobkyně a její rodina žili roky několik metrů od zdroje zápachu a kouře. Evropský soud pro lidská práva shledal, že stát je odpovědný za porušení práva na respektování domácího a soukromého života, a protože se jedná o vážné znečištění, můžeme zde mluvit i o tom, že došlo k narušení „pohody jednotlivce“. „Pohoda jednotlivce“ představuje pojem zabránění stěžovatelce k užívání jejího domu tak, aby její soukromý a rodinný život nebyl poškozen. Evropský soud dále prohlásil, že stát nenašel přiměřenou rovnováhu mezi zájmem podporovat hospodářský rozvoj města a skutečným využíváním práv žalobkyně, a nařídil státu, aby zaplatil náhradu způsobené škody, včetně soudních nákladů.¹⁷³

Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že způsobené podmínky nepředstavují ponižující zacházení, tak jak je to uvedeno v článku 3 Evropské úmluvy o lidských právech. Vláda Španělska, ve lhůtě stanovené Soudním dvorem, zaplatila žalobkyni částku stanovenou v rozsudku ze dne 9. prosince 1994.¹⁷⁴

Fadeyeva v. Russia

Stěžovatelka jménem *Fadeyeva* si v tomto případě stěžovala, že provoz ocelárny, který se nacházel v těsné blízkosti jejího domova, ohrožoval její zdraví a „pohodu jednotlivce“. Stěžovatelka vycházela z článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Žadatelka bydlela ve městě Čerepovec, a to přibližně 450 metrů od areálu ocelárny *Severstal*. Vláda ve zprávě uvedla, že koncentrace toxických látek v ovzduší města překročila mnohokrát maximálně přípustné limity, a že morbidita obyvatel byla vyšší než průměr u

---

¹⁷² Dostupné z <[¹⁷³ Dostupné z <\[¹⁷⁴ Tamtéž\]\(https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57905%22\]}></p></div><div data-bbox=\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57905%22]}></p></div><div data-bbox=)

jiných měst. Dále byla potvrzena vysoká koncentrace toxických prvků a taktéž vysoká hladina hluku a ani situace v životním prostředí okolo ocelárny nevypadala dobře. Okolí ocelárny vykazovalo vysoké nebezpečí pro lidské zdraví a životy.¹⁷⁵

Soud poznamenal, že čl. 8 byl uplatněn v různých soudních případech, a to především v oblasti životního prostředí. Mezi práva a svobody, jež zaručuje úmluva, nebylo zahrnuto žádné právo na ochranu přírody. Aby bylo možné vznést námitku podloženou článkem 8, muselo by dojít k situaci, kdy je zasažena přímo oblast života poškozeného a taktéž následně ohroženo i jeho rodinná nebo soukromá oblast. Soud poznamenal, že koncentrace různých toxických prvků ve vzduchu a v blízkosti domu žadatele během měřeného časového období, vážně překročilo maximální přípustné limity. V důsledku toho se znečištění stalo potenciálně škodlivé pro zdraví a „pohodu osob“.¹⁷⁶

Soud dospěl k závěru, že zdraví žadatele se zhoršilo v důsledku jejího dlouhodobého vystavení průmyslovým emisemi z ocelárny.

Stát schválil provoz škodlivého zařízení uprostřed hustě obydleného města. Rovněž stát stanovil, že v určité oblasti kolem továrny by nemělo být žádné obydlí. Tato legislativní opatření však nebyla vůbec realizována v praxi. Nemůžeme tedy mluvit o tom, že stát by měl být povinen poskytnout žadateli bezplatné bydlení. Taktéž nepřipadá v úvahu to, aby soud nařídil přesná opatření, která by státy měly přijmout, a to tak, aby vyhověly své povinnosti podle článku 8 Úmluvy.¹⁷⁷

V projednávaném případě, ačkoli situace v okolí závodu vyžadovala zvláštní zacházení s osobami žijícími v zóně, stát nenabídl žalobkyni účinné řešení, které by jí pomohlo odejít z nebezpečné oblasti. Stát dále nenavrhl účinná opatření, která by zohledňovala zájmy místního obyvatelstva postiženého znečištěním a která by byla schopna snížit průmyslové znečištění na přijatelnou úroveň.

Soud dospěl k závěru, že navzdory široké míře uvážení ponechané žalovanému státu, se státu nepodařilo dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi

---

¹⁷⁵ Dostupné z <<https://www.informea.org/sites/default/files/court-decisions/CASE%20OF%20FADEYEVA%20v.%20RUSSIA.pdf>>

¹⁷⁶ Dostupné z <<https://www.informea.org/sites/default/files/court-decisions/CASE%20OF%20FADEYEVA%20v.%20RUSSIA.pdf>>

¹⁷⁷ Tamtéž

zájmy komunity a skutečným využíváním práva na respektování domova a soukromého života. V důsledku toho došlo k porušení článku 8 úmluvy.¹⁷⁸

Oneryildiz v. Turkey

Věc začala podáním žaloby proti Turecké republice. Žaloba byla podána dvěma tureckými rezidenty, a to k soudu dle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. S ohledem na články 2, 8 a 13 úmluvy a s přihlédnutím na článek 1 protokolu č. 1, žadatelé uvedli, že vnitrostátní orgány jsou odpovědné za úmrtí svých blízkých příbuzných a za zničení jejich vlastního majetku v důsledku výbuchu metanu dne 28. dubna 1993 na *Kazım Karabekir v Ümraniye*.¹⁷⁹

Poškozený bydlel ve čtvrti slumu s dvanácti blízkými příbuznými. Dne 28. dubna 1993 došlo k výbuchu metanu. Po sesuvu půdy, který způsobil vzrůstající tlak, došlo k pohlcení asi deseti obydlí slumu. Při nehodě zemřelo třicet devět lidí.¹⁸⁰

Soudní dvůr nejprve zdůraznil, že přístup k výkladu článku 2 se řídí myšlenkou, že předmět a účel úmluvy vyžaduje, aby ustanovení byla vykládána a uplatňována takovým způsobem, kterým by došlo k praktickým a efektivním zárukám. V projednávaném případě stížnosti před Evropským soudem pro lidská práva spočívá v tom, že vnitrostátní orgány neučinily vše, co by od nich bylo možné očekávat, a to z důvodu toho, aby zabránily úmrtí blízkých příbuzných stěžovatele při nehodě na komunálním odpadu.

V této souvislosti Evropský soud pro lidská práva zdůraznil, že článek 2 se netýká pouze úmrtí v důsledku použití síly, ale také stanovil pozitivní povinnost států přijmout vhodná opatření k ochraně životů osob v jejich jurisdikci. Soudní dvůr měl za to, že tato povinnost musí být vykládána tak, že platí v souvislosti s jakoukoli činností, a to ať už veřejnou či nikoli, a to i v případech kde dochází k ohrožení práva na život, např. v případech průmyslových činností, které si můžeme představit jako provozování sběrných míst. Turecké úřady

---

¹⁷⁸ Dostupné z <<https://www.informea.org/sites/default/files/court-decisions/CASE%20OF%20FADEYEVA%20v.%20RUSSIA.pdf>>

¹⁷⁹ Dostupné z <<http://www.worldlii.org/eu/cases/ECHR/2004/657.html>>

¹⁸⁰ MÜLEROVÁ, H.: *Role Evropského soudu pro lidská práva v ochraně životního prostředí* in ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století III.: Proměny veřejného práva*, Praha: Nakladatelství Karolinum 2009, str. 100

věděly, že existuje řada skutečných a bezprostředních rizik pro řadu osob žijících v blízkosti komunálního odpadu *Ümraniye*. V důsledku toho měli dle článku 2 Úmluvy povinnost přijmout preventivní provozní opatření, která jsou nezbytná k ochraně takových osob, a to zejména proto, že úřady samy zřídily lokalitu a povolily takový provoz.¹⁸¹

Soudní dvůr tak jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článku 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a to z důvodu neexistence vhodných kroků k zabránění úmrtí devíti blízkých příbuzných poškozeného.¹⁸²

6.3. Přínos činnosti pro mezinárodní právo životního prostředí

Z výše popsaných příkladů lze učinit závěr, že Evropský soud pro lidská práva představuje vysokou míru důležitosti, a to především v otázkách pohybujících se v oblasti ochrany životního prostředí, a to i přes skutečnost, že stěžovatelé, natož Evropský soud pro lidská práva, nemají šanci se opírat o výslovné přiznání práv na příznivé životní prostředí. Životní prostředí je chápáno z pohledu práv obsažených v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Čas a praxe nám dokázala, že za několik desítek let je možné vytvořit použitelné metody pro jejich zdárné užití.¹⁸³

Praxe u Evropského soudu pro lidská práva přinesla zásadní přínos, jenž odlišuje aktivitu Soudu od praxe institucí, které byly zmíněné v předchozích částech diplomové práce. Tato instituce přispívá k tomu, že se ochrana životního prostředí promítla též do oblasti ochrany lidských práv, a to především kvůli samotnému postavení lidských práv, která jsou ze své podstaty právní formou nejvyšší síly. Společnost jim připisuje vysokou míru pozornosti a dohlíží na jejich dodržování. Tato pozornost stojí i před veškerými jinými zájmy, i mimo jiné, i před zájmy na ochranu přírody a živých organismů odlišných od člověka.¹⁸⁴ Na tomto silném postavení se taktéž shodují i všechny ostatní moderní právní řády.

---

¹⁸¹ Dostupné z <<http://www.worldlii.org/eu/cases/ECHR/2004/657.html>>

¹⁸² Tamtéž

¹⁸³ MÜLLEROVÁ, Hana. Environment Playing Short-handed: Margin of Appreciation in Environmental Jurisprudence of the European Court of Human Rights. *Review of European Comparative*, 2015, str. 84

¹⁸⁴ SHELTON, DINAH. Nature as a legal person. *Vertigo*, 2015, str. 2

Díky tomu získala vyšší míru záštity a vymahatelnosti, a to především kvůli dokonalosti ustálené soustavy zákonů, které jsou určeny k jejímu zachování.¹⁸⁵

To s sebou přineslo i jisté nevýhody, a to v podobě obousečných ustanoveních hájících lidská práva, a to především v možnosti preferování ekonomických zájmů většiny nad zájmy jednotlivce, a to vše za cenu nemožnosti docílit záštity v situaci, kdy nedojde k přímému zasažení práv subjektu, jež je v pozici stěžovatele. Při nahlédnutí k rovině abstraktní, si lze povšimnout samotného neurčitého postavení životního prostředí. Hledí se na něj jako na samostatný zájem, který je porovnáván navzájem se zájmem společným. Můžeme tedy konstatovat, že životní prostředí je bráno v praxi ostatních soudů v trošku jiném směru než právě zde.¹⁸⁶

Evropský soud pro lidská práva je z pohledu ochrany životního prostředí velmi důležitým soudním aparátem, a to z důvodu toho, že samotným jedincům zprostředkovává pomoc při domáhání se jejich práv, která nejsou v tomto případě dostatečně zastoupena ve vlastních zemích zasaženého. I přes skutečnost, že poškozený musí absolvovat všechny dostupné opravné prostředky, s neopomenutím absolvování mimořádných opravných prostředků, ve svém vlastním státě. Pokud jsou tyto podmínky splněny, tak teprve potom je možný přístup k Evropskému soud pro lidská práva. Praxe a především hlavně judikatura Evropského soudu pro lidská práva prokazuje, že soudci utvořili konkrétní interpretaci Úmluvy, jež umožňuje tuto právní normu fakticky chránit v situaci, kdy dojde k porušení, a to s pomocí evolutivního a teleologického výkladu.

Jako následným příkladem může posloužit právo na život. S pomocí tohoto práva dochází k respektování rodinného a soukromého života, obydlí, práva na spravedlivý proces a práva vlastnit majetek. Další přínos můžeme sledovat i ve vývoji judikatury Evropského soudu pro lidská práva, a to hlavně s rostoucí tendencí na požadavek spravedlivého urovnání zájmů států a jednotlivců, a to napříč spory o porušení práv na soukromý život, porušení základních práv na příznivé životní prostředí, až po definici kladných povinností zemí. Včetně zajištění a zachování těchto určitých práv a důsledným splněním svých

---

¹⁸⁵ KISS, Alexandre Charles a Dinah. SHELTON. *Guide to international environmental law*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007, str. 238

¹⁸⁶ TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013, str. 357-358

povinností, informováním vlastních rezidentů, spravedlivým procesem a jinými povinnostmi, jež jsou neustále rozšiřovány dalším judikaturním výkladem.

7. Jiné významné instituce zabývající se ochranou životního prostředí

7.1. Kompenzační komise OSN

Kompenzační komise Organizace spojených národů, v anglickém jazyce *The United Nations Compensation Commission*, byla založena v roce 1991 jako pomocný orgán Rady bezpečnosti OSN s mandátem zpracovávat nároky a vyplácet náhrady za ztráty a škody způsobené přímým důsledkem nezákonné invaze Iráku a okupace Kuvajtu. Přestože odpovědnost Iráku za takové ztráty a škody byla potvrzena Radou bezpečnosti v několika rezolucích, měla Kompenzační komise Organizace spojených národů hlavně za úkol zjišťování skutečností, konkrétně stanovit pro každé tvrzení, zda škoda byla přímo spojena s nezákonnou invazí Iráku a okupací Kuvajtu. Z tohoto důvodu je Kompenzační komise spíše komisí pro vymáhání pohledávek než mezinárodním soudem.¹⁸⁷

Jurisdikce Komise je poměrně inovativní v oblasti mezinárodních právních norem, a to především z hlediska toho, kdo může požadovat náhradu škody, tak i z hlediska druhů způsobených škod, včetně škod na životním prostředí. Celkově Komise obdržela přibližně 2,7 milionu pohledávek, v nichž požadovala přibližně 352,5 miliard USD na odškodnění za smrt, zranění, ztrátu nebo poškození majetku, obchodní pohledávky a nároky na škody na životním prostředí v důsledku nezákonné invaze Iráku a okupace Kuvajtu v roce 1991.¹⁸⁸

Komise schválila udělení přibližně 52,4 miliard USD za přibližně 1,54 milionu těchto pohledávek, což představuje zhruba 15 % nárokované částky. Řešení tak velkého počtu pohledávek s tak velkou tvrzenou hodnotou během tak krátkého období nemá v historii řešení mezinárodních pohledávek obdoby. Nároky byly řešeny porotou a každá z nich byla složena ze tří komisařů, kteří jsou nezávislými odborníky v různých oblastech, včetně práva, účetnictví, úpravy ztrát, pojištění a inženýrství. Porotám pomáhal při ověřování a hodnocení pohledávek sekretariát Komise, technický odborník a konzultanti. Dále porota předkládá svá doporučení ohledně žádostí Radě guvernérů ke schválení. Při nahlédnutí na poslední schválené zprávy a doporučení poroty komisařů Radou guvernérů na

---

¹⁸⁷ Dostupné z <https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Compensation_Commission>

¹⁸⁸ Dostupné z <<https://uncc.ch/sites/default/files/attachments/S-AC.26-DEC%2040%20%5B1996%5D.pdf>>

jejím zasedání v červnu 2005, znamenalo dokončení 12 let zpracování požadavků a ukončilo práci poroty komisařů jako celku.¹⁸⁹

Prostředky na vyrovnání jsou vybírány z Kompenzačního fondu OSN, který do listopadu 2017 obdržel 5 % výnosu z vývozního prodeje irácké ropy a ropných produktů v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti a znovu potvrzený v následných usneseních. Přijetím rozhodnutí Rady guvernérů byla procentní sazba stanovena na 0,5 % pro rok 2018, 1,5 % pro rok 2019 a 3 % pro rok 2020. Tato sazba zůstane na 3 % až do doby, než bude zbývající částka zaplacená v plné výši.¹⁹⁰ Komise se nadále soustřeďuje na vyplácení odměn a zajišťuje, aby 3,2 miliardy dolarů, které zůstávají nesplacené z více než 52,4 miliard dolarů, byly uděleny v plné výši.

Well Blowout Control Claim

V roce 1996 Rada guvernérů Kompenzační komise OSN posuzovala utržené škody způsobené na ropném poli v Kuvajtu, *Kuvajt Oil Company*. Irák odmítl odpovědnost s tím, že by mohl za exploze a naopak tvrdil, že škody na ropných ložiscích způsobily síly Koalice, a to s pomocí leteckého bombardování.

Mezi iráckým jednáním a škodou existovalo přímé spojení. Porota usoudila, že i kdyby došlo k tomu, že škody spáchaly bombardováním kuvajtské oblasti vojska Koalice, tak stejně prvotní impuls ke sporu podnítil Irák a tím tedy nese odpovědnost za následky vojenských misí v Kuvajtu. Z tohoto důvodu je tedy odpovědný k úhradě škody společnosti.¹⁹¹

7.2. Soudní dvůr Evropské unie

Na poli ochrany životního prostředí, se pohybuje kvůli Smlouvě o Evropské unii Soudní dvůr EU, v časech bývalých, téže známý jako Evropský soudní dvůr. V anglickém jazyce *Court of Justice of the European Union*.

Soudní dvůr Evropské unie, založený v roce 1952, sídlí v Lucemburku a zahrnuje tři různé soudy: Soudní dvůr, Tribunál a Soud pro veřejnou službu.

---

¹⁸⁹ Dostupné z <<https://uncc.ch/sites/default/files/attachments/S-AC.26-DEC%2040%20%5B1996%5D.pdf>>

¹⁹⁰ Tamtéž

¹⁹¹ LEE, K.: *International Environmental Law Reports: International Environmental Law in International Tribunals*, Cambridge: Cambridge University Press 2007, str. 607

Tyto aparáty vykonávají soudní funkci Evropské unie. Soudní dvůr EU má pravomoc projednávat jednotlivé stížnosti na údajné porušení lidských práv. Příslušný k rozhodování je Tribunál a na žádost Evropského soudního dvora může dojít i k přezkoumání rozhodnutí.¹⁹²

Soudní dvůr EU projednává stížnosti podané jednotlivci prostřednictvím Tribunálu za třech okolností, a to dle čl. 263 Smlouvy o fungování Evropské unie. Zaprvé, jednotlivci mohou podat „*přímou žalobu*“ proti kterémukoli orgánu EU za činy, které se jich přímo a osobně týkají. Zadruhé mohou jednotlivci podat „*žaloby na neplatnost*“, aby zrušili nařízení, směrnici nebo rozhodnutí, které je přijaté orgánem, úřadem nebo agenturou Evropské unie a je přímo nepříznivé pro daného jednotlivce. Zatřetí, jednotlivci mohou podat „*žalobu pro nečinnost*“, která může zpochybnit nepříznivé nečinnost EU, ale pouze poté, co byla dotyčná instituce vyzvána, aby jednala. Pokud je nečinnost považována za protiprávní, je na dotyčné instituci, aby ukončila nečinnost vhodnými opatřeními. Proti rozsudkům Tribunálu o individuální žalobě lze podat opravný prostředek, a to pouze k právnímu posouzení a výlučně jen k Soudnímu dvoru.¹⁹³

Pokud jde o otázku množství případů, jež jsou řešené před touto institucí, lze z databáze Soudního dvora EU konstatovat existenci stovky rozsudků pohybující se v oblasti životního prostředí.

Při zaměření na oblast životního prostředí, lze nejzajímavější spory nalézt v 80. letech a na začátku let 90. Zde právě často Soudní dvůr EU rozhodoval o volném pohybu zboží včetně slučitelnosti národních opatření k ochraně přírody. Často docházelo k případům, že Soudní dvůr EU judikoval, že opatření států, jež opodstatňují ochranu environmentální oblasti práva, nedodržují požadavek přiměřenosti, s ohledem na zadosťučinění vůči cizím státům, a to především nediskriminačním způsobem. V otázkách životního prostředí jsou v nejčastějším případě žalovány státy jako Německo, Francie, Itálie a Belgie, a to před Soudním dvorem Evropské unie.¹⁹⁴

---

¹⁹² Dostupné z <https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/en/>

¹⁹³ Tamtéž

¹⁹⁴ DAMOHORSKÝ, M. a kol: *Právo životního prostředí*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck 2010, str. 171.

Inuit Tapiriit Kanatami vs. Parliament and Council

Spor ohledně zákazu prodeje produktů z tuleňů, a to pokud nepocházejí z tradičních lovů *Inuitů* pro účely obživy. V roce 2013 Tribunál tento zákaz potvrdil a rozhodl, že s ohledem na různá pravidla přijatá členskými státy, ohledně obchodu s produkty z tuleňů, měla EU právo harmonizovat pravidla týkající se prodeje těchto produktů, a to z důvodu zabránění narušení trhu, a taktéž s ohledem na problém kvalitních životních podmínek zvířat.¹⁹⁵

Navrhovatelé, *Inuit Tapiriit Kanatami*, zpracovávající a prodávající produkty z tuleňů, se snažili napadnout nařízení, které přijal Evropský parlament a Rada, a které brání dovozu tuleňů do EU. A to na základě toho, že byly získány krutými metodami. Tribunál v rozsudku *Inuit Tapiriit Kanatami* rozhodl, že ačkoli někteří z navrhovatelů mohou být považováni za přímo dotčení, nebyli ve skutečnosti osobně dotčeni, a to jelikož z důvodu toho, že nařízení má právní účinky týkající se kategorií osob předpokládaných obecně a abstraktně. I kdyby se na dotčené žalobce vztahovala, krom obecného zákazu, výjimka týkající se produktů původem z *Inuitů*, nestačilo by to k tomu, aby byli individualizováni stejným způsobem jako adresáti rozhodnutí.¹⁹⁶

Žalobci podali odvolání proti usnesení Tribunálu. Zprvė tvrdili, že nařízení je regulačním aktem. Pokud by toto bylo neúspěšné, tvrdili, že vstup Charty v platnost změnil povahu testu stanoveného v rozsudku *Plaumann v. Komise*.

V prvních dvou částech Čl. 263 odst. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie bylo slovo „*akt*“ schopné zahrnout všechny druhy opatření EU, a proto byl pojem „*regulačního aktu*“ nezbytně konkrétnější povahy. Bylo zřejmé, že záměrem autorů bylo zachovat restriktivní přístup ve vztahu k legislativním aktům. Tím se zamýšlelo, že regulační akt je aktem s obecnou působností jinou než působnost legislativního aktu, který v tomto případě nebyl problémem, a to z důvodu, že nařízení bylo legislativním aktem. Velký senát poté usoudil, že znění druhé části čl. 263 odst. 4 Lisabonské smlouvy se nezměnilo, a tak test stanovený v případě *Plaumann* nebyl ovlivněn. Žadatelé tedy neměli legitimitu, a to z důvodu toho, že účinek nařízení byl obecný a použitelný bez rozdílu vůči obchodníkovi spadajícímu do jeho působnosti. Pokud jde o to, zda zde bylo

---

¹⁹⁵ Dostupné z <https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/en/>

¹⁹⁶ Dostupné z <<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-04/cp130055en.pdf>>

ohroženo právo na soudní ochranu, bylo stanoveno, že Smlouva zavádí úplný systém opravných prostředků a postupů. Cílem Lisabonské smlouvy nebylo zavést nové opravné prostředky před vnitrostátními soudy, ale bylo konstatováno, že by se toto postavení mohlo změnit v případě, že by struktura vnitrostátního právního systému neposkytla jednotlivcům nápravu, a to ani nepřímo jednotlivcům za jejich práva v EU.¹⁹⁷

7.3. Evropská komise pro lidská práva

Evropská komise pro lidská práva byla zvláštním orgánem Rady Evropy, a to od roku 1954 do vstupu *Protokolu 11* k Evropské úmluvě o lidských právech. Jednotlivci neměli přímý přístup k Evropskému soudu pro lidská práva, a tak jednotlivcům nezbývalo nic jiného, než se obrátit na Komisi, která by shledala opodstatněnost ve věci tak, že by mohla zahájit soudní řízení jménem jednotlivce. *Protokol 11*, který vstoupil v platnost v roce 1998, zrušil Komisi a umožnil jednotlivcům, aby se obraceli se svojí věcí přímo k soudnímu dvoru.¹⁹⁸

Gordon GLASS v United Kingdom

Stěžovatel je britský občan narozený v Belgii v roce 1949. Stěžovatel si koupil dům v *Richmondu*, a to přibližně v roce 1986 u letiště *Heathrow*, asi 5 - 6 mil daleko. Ze začátku nebyl s hlukem problém, ale časem došlo k nárůstu hluku. Stěžovatel předložil výsledek měření hluku, který ukazoval hladiny hluku přibližně 75 - 80 dBA, a to v případě, kdy jsou letadla v standardní letadlové výšce. Po řadě neúspěšných domáhání se svých práv, se dne 24. července 1995 stěžovatel obrátil na místní soud, a to z důvodu žádosti o zjednání nápravy. Bohužel i zde se setkal s nevolí.¹⁹⁹

Tento britský občan si stěžoval na neschopnost úřadů, které s tímto problémem nedokázaly nic udělat, a taktéž namítal porušení úmluvy. Konkrétně odkazoval na články 6, 8 a 13 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 1. Komise se

---

¹⁹⁷ Dostupné z <<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2013-04/cp130055en.pdf>>

¹⁹⁸ ČEPELKA Č., ŠTURMA P.: *Mezinárodní právo veřejné*, Praha: C. H Beck 2008, str. 431

¹⁹⁹ Dostupné z

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5TWMoT_VLhcJ:hudoc.echr.coe.int/ap/p/conversion/pdf/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-3347%26filename%3D001-3347.pdf+%&cd=4&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

začala zaobírat tímto případem a poznamenala, že žadatel předložil hladinu hluku, která jasně prokazuje, že v jeho domě v roce 1994 nebyla překročena hodnota 80 dBA. Komise v podání neshledala žádnou nezákonnost a konstatovala, že v tomto případě nelze hovořit o nadměrném hluku a odkaz na podobný případ *Arrondelle v. United Kingdoms* nepřichází k úvaze.²⁰⁰

7.4. Panely světové obchodní organizace

Panely světové obchodní organizace, v anglickém jazyce nazývané *World Trade Organisation*. Při pohledu na tuto instituci existuje několik mnoho způsobů, jak na ni nahlížet. Jedná se o organizaci pro otevření obchodu, je to taktéž fórum pro vlády k vyjednávání obchodních dohod a místo pro řešení obchodních sporů. Světová obchodní organizace provozuje systém obchodních pravidel a je v podstatě místem, kde se členské vlády snaží vyřešit obchodní problémy, se kterými se potýkají.²⁰¹

Převážná část současné práce této instituce pochází z jednání mezi lety 1986 a 1994 nazývaných *Uruguay Round* a z dřívějších jednání v rámci Všeobecné dohody o clech a obchodu. Panel světové obchodní organizace je v současné době hostitelem nových jednání v rámci „*Doha Development Agenda*“ zahájené v roce 2001.²⁰²

Tam, kde země čelí překážkám obchodu a snaží se je snížit, a to především s pomocí vlastního jednání. Můžeme se povšimnout, že cíl Panelu světové obchodní organizace nespočívá jen v jeho poslání otevírat trhy, ale taktéž za určitých okolností, podporovat pravidla na zachování obchodních překážek. Dokážeme si to například představit na příkladu ochrany spotřebitelů, nebo na prevenci šíření nemocí.²⁰³

Jádrem této instituce jsou dohody sjednané a podepsané většinou světových obchodních národů. Tyto dokumenty poskytují právní základ pro mezinárodní obchod. V zásadě jde o smlouvy, které zavazují vlády, aby udržely

---

²⁰⁰ Dostupné z

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5TWMoT_VLhcJ:hudoc.echr.coe.int/ap/p/conversion/pdf/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-3347%26filename%3D001-3347.pdf+%&cd=4&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

²⁰¹ ŠTURMA, P: *Mezinárodní obchod, rozvoj a ochrana životního prostředí*. Právník 10/2003, str. 972-989

²⁰² Dostupné z <<https://landportal.org/organization/world-trade-organization>>

²⁰³ Dostupné z <<https://www.wto.org/>>

své obchodní politiky v dohodnutých mezích. Přestože je toto sjednáno a podepsáno vládami, hlavním zamýšleným cílem je pomoci výrobcům zboží a služeb, vývozcům a dovozcům při jejich podnikání a zároveň umožnění vládám splnit sociální a environmentální cíle. Prvořadým účelem systému je pomoci co možná nejobsáhlejším obchodním tokům, a to z důvodu důležitosti hospodářského rozvoje. Znamená to, odstranění překážek v obchodu. Instrukce se snaží zajistit, aby jednotlivci, společnosti a vlády věděli, jaká jsou obchodní pravidla po celém světě, a dát jim tak jistotu, že nedojde k náhlé změně politiky. Jinak řečeno, že pravidla musí být transparentní a předvídatelná.²⁰⁴

Obchodní vztahy často zahrnují protichůdné zájmy. Dohody, včetně ujednání, které byly pečlivě sjednány v systému Panelu světové obchodní organizace, často vyžadují "tlumočení". Nejharmoničtější způsob, jak tyto rozdíly urovnat, je prostřednictvím neutrálního postupu založeného na dohodnutém právním základě. To je účel procesu urovnávání sporů zapsaný do dohod *World Trade Organisation*.²⁰⁷

Standards for Reformulated and Conventional Gasoline

Dne 24. ledna 1995 Venezuela požádala světovou obchodní organizaci o konzultace. Následně dne 10. dubna 1995 Brazílie požádala o konzultace taktéž. Stěžovatelé tvrdili, že americké benzínové nařízení diskriminovalo benzín stěžovatelů, a to je v rozporu s články I a III GATT a článkem 2 dohody o technických překážkách obchodu. Na žádost Venezuely se zřídila na zasedání ze dne 26. dubna 1995 porota. Na žádost Brazílie se dne 19. června 1995 taktéž zřídila porota. Po následujících pár týdnech bylo, dne 31. května 1995, v souladu s článkem 9 *Dispute Settlement Understanding* dohodnuto, že jen jediná porota bude posuzovat stížnosti Venezuely a Brazílie.²⁰⁵

Komise následně shledala, že nařízení je v rozporu s čl. III odst. 4 Všeobecné dohody o clech a obchodu.

Proti tomuto rozhodnutí se USA odvolalo dne 21. února 1996. Odvolací orgán vydal dne 22. dubna zprávu, v níž upravil zprávu poroty. Odvolací orgán dospěl k závěru, že jiný článek se v tomto případě nepoužije.

---

²⁰⁴ ŠTURMA, P: *Mezinárodní obchod, rozvoj a ochrana životního prostředí*. Právník 10/2003, str. 972-989

²⁰⁵ Dostupné z <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/2-9.pdf>

Zpráva o odvolání a zpráva poroty byla přijata dne 20. května 1996. Na tento popud USA oznámilo provedení doporučení, a tím tak splnila nároky *World Trade Organisation*.²⁰⁶

---

²⁰⁶ Dostupné z <https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/2-9.pdf>

8. Závěr

S přihlédnutím na všechny dostupné informace a skutečnosti, lze dovést, že pozice mezinárodních soudů v oblasti životního prostředí rapidně nabírá na síle. V minulosti jsme se mohli setkat s určitou lhostejností ze strany společnosti, a pokud se už některé spory řešily, tak probíhaly před ustavenými arbitrážemi. V této době, lze s čistým srdcem konstatovat, že ačkoli je oblast práva životního prostředí celkem mladým oborem, který se rozvíjí rychlým tempem. Tak případy v oblasti životního prostředí jsou neustále častějším a častějším typem řešeného sporu před soudními instancemi. I přes neodmyslitelnou skutečnost, že soudní řešení sporů nepatří mezi oblíbené záležitosti, to především kvůli tomu, že státy musí část své suverenity delegovat a nechat třetí stranu rozhodovat o sobě.

Společnost se mohla stát přímým svědkem toho, jak se po dlouhé době konečně začalo právu životního prostředí přiznávat příslušná míra důležitosti. Bylo to již vysoce potřebné, a to především z důvodu toho, že podoba životního prostředí je čím dál více v horším a hrozivějším stavu, než by správně mělo být. Ochrana a náprava tohoto stavu si vyžaduje spolupráci všech států světa, a to z důvodu, že problémy vyskytující se v životním prostředí mají nejen přeshraniční charakter, ale taktéž je lze nalézt na úrovni globální.

Pro potřeby ochrany životního prostředí bylo uzavřeno a ratifikováno nespočet mezinárodních úmluv, a to vše jen v rozmezí pár posledních desítek let. Jejich obsahem právě často bývají normy o krocích, které se mají provést v případě porušení povinností států ustanovených v oblasti životního prostředí. Často bývá zvykem, že v mezinárodních smlouvách lze najít přímo řešení sporu, a to v podobě odkazu na určitý subjekt, jež má rozhodovat v případném sporu.

Zamýšleným cílem této práce bylo zkoumání a představení judikatury Mezinárodního soudního dvora, dále Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti. Následně jsem charakterizoval Mezinárodní tribunál pro mořské právo a Evropský soud pro lidská práva. V neposlední řadě jsem se věnoval dalším institucím či orgánům, které se pohybují v oblasti životního prostředí a jejich činnost se i zde odvíjí podobným směrem, jako tomu je u mezinárodních soudů. Z tohoto důvodu věnuji svoji pozornost také především Kompenzační komisi OSN, Soudnímu dvoru EU, Evropské komisi pro lidská práva a panelům Světové obchodní organizace, včetně nastínění jejich pravomocí i se zmíněnými nejvýznamnějšími rozhodnutími.

Instituce, které se pohybují v této oblasti a spravují životní prostředí, jsou ve vysoké míře nesourodé. Potýkáme se zde s aparáty v podobě klasických mezinárodních soudů, které byly vytvořeny na popud mezivládních organizací, a to až k soudům, jež jsou součástí širšího systému a mají pravomoc se domáhat určitého plnění svých rozhodnutí. Mezi další instituce v této oblasti lze zařadit mezinárodní arbitráže, které byly založeny jako aparáty soukromoprávní povahy. Právě tyto aparáty nabízejí mezinárodnímu společenství i jiné příležitosti při řešení sporů. To s sebou přináší i nespočet nevýhod, mezi jednu z nejmarkantnějších nevýhod lze řadit problém předkládání sporu více soudním aparátům zároveň. Což převážně přispívá k existenci a vzniku protichůdných rozhodnutí. V konečném důsledku to vede k určitému oslabování rozhodovacích aparátů navzájem.

Spory, jež se odehrávají před mezinárodními soudy a zasahují do problematik v oblasti práva životního prostředí, se pomalu, ale jistě oprošťují od charakteru aparátu, jež má pouze povahu mezivládního subjektu. Díky tomu se mezinárodní soudní aparáty, při splnění určitých podmínek, začínají více otevírat i jiným subjektům, např. jednotlivcům, nevládním organizacím apod.. Pokud chceme nalézt ustanovení, která budou chránit životní prostředí, tak se musíme poohlédnout po úmluvách, které zaštiťují lidská práva. Je pravda, že je zde sice můžeme nalézt jen v nepřímé podobě, ale soudním institucím tato “drobná” komplikace nezamezuje v tom, aby lidské právo na příznivé životní prostředí soudní instituce zastávaly. S ohledem na tuto skutečnost lze konstatovat, že právo životního prostředí získalo detailnější podobu. Tento postup se neobešel bez následků a výsledkem činnosti bylo, že si soudci začali osvojovat pravomoc evolutivního výkladu, a tím se aktivně zapojili do utváření katalogu práv na základě dané situace.

Mezi hlavní poslání soudů nepatří jen řešení sporů autoritativním způsobem v rozsudcích, ale naopak soudy na mezinárodní úrovni napomáhají i tím, že ho aktivně dotvářejí. V různých případech se můžeme setkat s pojmem předběžná opatření. Tato opatření mohou zamezit určité činnosti, která vykazuje jistou míru nebezpečnosti pro daný řešený spor. Jak jsme se z několika příkladů mohli dozvědět, tak mezi další účelné činnosti bezesporu patří vydávání poradních stanovisek, které několikrát pomohly zamezit vzniku sporu ještě před jeho začátkem. Stanoviska nepatří jen do kompetencí soudů, nýbrž i do činností, které poskytují i kvazijudiciální aparáty nebo arbitrážní instituce.

V určitých případech už pouhá představa o tom, že by soudní řízení mělo probíhat před mezinárodní institucí, může způsobit to, že strany sporu jsou sami ochotnější vyjednávat dořešení takového sporu.

Arbitráže a soudy dále napomáhají při uspořádání nekodifikovaných právních principů, které sice existují v podvědomí států, ale ve značné míře se je státy snaží přehlížet. Této zkušenosti si bohužel můžeme všimnout ve sporech, které se točí kolem životního prostředí, hlavně tedy v počátečních případech v této právní oblasti. Ve skutečnosti, kdy dojde k tomu, že principy v daném rozhodnutí jsou vyjádřeny a definovány, tak dochází k tomu, že tyto principy jsou delegovány do nově vzniklých norem. To s sebou přináší vysokou míru obohacení normotvorby a taktéž judikatury sobě navzájem.

Tento celý soudní autonomní proces dopomáhá k utváření a zakotvení právních jistot ve společnosti po celém světě. I přes skutečnost, že mezinárodní soudní rozhodnutí mají povahu závaznou jen pro strany sporu. Rozhodnutí v sobě nesou určitý druh vzkazu a nápovědy na spory, které by mohly vzniknout v budoucnosti. Pokud chceme najít zmínku o vynutitelnosti rozhodnutí mezinárodních institucí, nenajdeme zde ani menší informaci, nebo návod, jak tyto rozhodnutí vynutit. Problém tkví v tom, že tato rozhodnutí nejsou nijak právně vynutitelná. Opak platí v případech sporů před soudními institucemi Evropské unie nebo v rámci *World Trade Organisation*.

Mezi nejčastější případy, které se řeší před mezinárodními soudními tribunály, institucemi a arbitrážemi, či jinými institucemi pohybujícími se v této oblasti, patří hlavně spory ohledně otázky využívání společných přírodních zdrojů, nejčastěji řek. Jak jsme se mohli přesvědčit z různých sporů, na životní prostředí dokážou působit i problémy, jako jsou provoz letišť a průmyslová činnost. Do dalších příkladů častých sporů v environmentální oblasti, lze zařadit i stavby přehrad, takový zásah do životního prostředí má dopady nejen na flóru a faunu, ale i na lidskou populaci. Často se mezinárodní soudní instituce dostanou do pozice, kde se snaží najít rovnováhu mezi různorodými zájmy, hlavně tedy mezi zájmy ekonomickými a zájmem ochránit environmentální prostředí. Dále mezi zájmy jednotlivce a společnosti a mnoha dalšími. V menší míře soudy rozhodují i v oblasti mořských záležitostí, a to hlavně v oblastech přírodních zdrojů a jeho užívání. Mezinárodní rozhodovací instituce zabrousily i do tématu konfliktů ve válečné oblasti, především v případech jaderných zbraní, které mohou mít devastující účinky pro všechno živé na celém světě. V neposlední řadě

jako případ, který se na úrovni životního prostředí nejčastěji vyskytuje, je případ přeshraničního znečištění ovzduší či vodního toku.

Rapidně zvyšující se počet mezinárodních úmluv v oblasti práva životního prostředí a současně i řešených soudních sporů, dokazují důležitost a potřebnost životního prostředí. Společnost si uvědomuje jeho důležitost, a to díky těmto mezinárodním institucím na poli životního prostředí. Dospíváme k činnosti, která je nenahraditelná a v jisté míře dopomáhá k vývoji práva.

Pokud bychom chtěli něco na stávajícím systému ochrany životního prostředí změnit, měli bychom zapřemýšlet o soudní instanci, která by měla pravomoci a kompetence jen a pouze pro oblast životního prostředí. Jednalo by se o specializovanou soudní instituci, která by přispěla menšímu počtu překrývání aparátů, a hlavně by tato soudní instance zajistila mnohem větší míru vynutitelnosti soudních rozsudků.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- ALAM, Shawkat. *Routledge handbook of international environmental law*. New York: Routledge, 2013. ISBN 9780203093474
- BODANSKY, D.: *The Oxford handbook of International Environmental Law*, Oxford: Oxford University Press 2007. ISBN 978-0199552153
- BRATSPIES, R., MILLER, R.: *Transboundary Harm: Lessons from the Trail Smelter Arbitration*. Cambridge University Press 2006. ISBN 9780521126427
- ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. *Mezinárodní právo veřejné*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-728-9
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 9788074003387
- KISS, Alexandre Charles a Dinah. SHELTON. *Guide to international environmental law*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2007. ISBN 978-90-47-44021-5
- LEE, K.: *International Environmental Law Reports: International Environmental Law in International Tribunals*, Cambridge: Cambridge University Press 2007. ISBN 9780521659642
- MALENOVSKÝ, J.: *Mezinárodní právo veřejné*, 5. vydání, Brno: Doplněk 2007. ISBN 978-80-7380-506-7
- MERRILS, J. G.: *International Dispute Settlement*. Cambridge University Press 2011. ISBN 978-0521153393
- MOLDAN, B.: *Podmaněná planeta*. Praha: Nakladatelství Karolinum 2009. ISBN 978-80-246-2999-5
- ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. 2004. ISBN 978-80-7380-506-7
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck 2006. ISBN 978-80-7400-398-1
- SCHWABACH, A.: *International Law and Institutions*, Oxford: Eolss Publishers Co. Ltd. 2009. ISBN 978-1-84826-078-8
- PADDOCK, L.: *Compliance and Enforcement in Environmental Law*, Cheltenham: IUCN Academy of Environmental Law Series 2011. ISBN 9781781000946
- ŠTURMA, P.: *Casebook - výběr případů z mezinárodního práva veřejného*, 2. vydání, Praha: Scripta Iuridica 2010. ISBN 978-80-8797-533-6
- ŠTURMA, P.: *Konkurující jurisdikce mezinárodních rozhodovacích orgánů*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta 2009. ISBN 9788087146194
- ŠTURMA, P., TOMÁŠEK, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století III.: Proměny veřejného práva*, Praha: Nakladatelství Karolinum 2009. ISBN 978-80-246-1662-9

- TAMS, Christian J. a James SLOAN, ed. *The development of international law by the international court of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 9780199653218

Odborné články

- GROS, Guillaume. *The ICJ's Handling of Science in the Whaling in the Antarctic Case: A Whale of a Case?* *Journal of International Dispute Settlement*, 2015. ISSN 20403585
- HARRISON, James. *Reflections on the Role of International Courts and Tribunals in the Settlement of Environmental Disputes and the Development of International Environmental Law*, *Journal of Environmental Law* ISSN 09528873
- MONCEL, Remi. *Dangerous Experiments: Scientific Integrity in International Environmental Adjudications after the ICJ's Decision in Whaling in the Antarctic*. *Ecology Law Quarterly*, 2015. ISSN LEXNEXLR
- MÜLEROVÁ, H.: *Aktuální otázky práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním právu* in: *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*, AUCI 3/2011, Praha: Karolinum, 2011
- ONDŘEJ, J.: *Mezinárodní tribunál pro mořské právo - první případy*, *Právník* 3/2002
- PLAKOKEFALOS, Ilias. *Seabed Disputes Chamber of the International Tribunal for the Law of the Sea*. *Journal of Environmental Law*. 2012. ISSN 09528873
- RANGANATHAN, Surabhi. *The 2015 Judicial Activity of the International Court of Justice*. *American Journal of International Law*. 2016, 110(3). ISSN 00029300
- REHBINDER, E., LOPERENA, D.: *Legal Protection of Environmental Rights: The Role and Experience of the International Court of Environmental Arbitration and Conciliation*, *Environmental Policy and Law*, Volume 31, 6/2001
- RUYS, T. a A. SOETE. *'Creeping' Advisory Jurisdiction of International Courts and Tribunals? the case of the International Tribunal for the Law of the Sea*. *Leiden Journal of International Law*, 2016. ISSN 14789698
- SHELTON, DINAH. *Nature as a legal person*. *Vertigo*, 2015. ISSN 14928442
- TANAKA, Yoshifumi. *Obligations and Liability of Sponsoring States Concerning Activities in the Area: Reflections on the Itlos Advisory Opinion of 1 February 2011*. *Netherlands International Law Review*(Cambridge University Press). 2013. ISSN 0165070X

Internetové zdroje

- enviweb.cz
- veverka.eu
- klimatickazmena.cz
- ekoenergy.org
- ius-wiki.eu
- un.org
- jel.oxfordjournals.org

- sekaninalegal.eu
- pca-cpa.org
- untermportal.un.org
- wto.org
- itlos.org
- icj-cij.org
- iilj.org
- en.wikipedia.org
- internationalwaterlaw.org
- legal.un.org
- informea.org
- worldcourts.com
- hudoc.echr.coe
- worldlii.org
- uncc.ch
- curia.europa.eu
- googleusercontent.com
- landportal.org
- www.wto.org

Judikatura

- *Gabčíkovo-Nagymáros*
- *Korfský průliv*
- *Pulp Mills on the River Uruguay*
- *Diversion of Water from the Meuse*
- *Jurisdiction of the European Commission of the Danube*
- *The Volga case*
- *MOX Plant Case*
- *Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Ghana and Côte d'Ivoire in the Atlantic Ocean (Ghana/Côte d'Ivoire)*
- *López Ostra vs. Spain*
- *Case of Fadeyeva v. Russia*
- *Oneryıldız v. Turkey*
- *Well Blowout Control Claim*
- *Inuit Tapiriit Kanatami v Parliament and Council*
- *Gordon GLASS v United Kingdom*
- *Standards for Reformulated and Conventional Gasoline*

Seznam použitých zkratk

- EU – European Union (Evropská unie)
- ESLP – Evropský soud pro lidská práva
- EÚLP – Evropská úmluva o lidských právech
- ICJ – International Court of Justice (Mezinárodní soudní dvůr)
- ITLOS - International Tribunal for the Law of the Sea
- ISA - Mezinárodní úřad pro mořské dno
- OSPAR – Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (Úmluva na ochranu mořského životního prostředí severovýchodního Atlantiku)
- Posudek EIA či EIA - Vyhodnocení vlivu na životní prostředí
- SDEU – Soudní dvůr Evropské unie
- SES - Smlouva o evropském společenství
- UNCLOS - The United Nations Convention on the Law of the Sea (Úmluva OSN o mořském právu)
- USA – United States of America (Spojené státy americké)
- WHO – World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)
- WTO – World Trade Organization (Světová obchodní organizace)

Abstrakt

Obsahem této diplomové práce je zachytit a vysvětlit úlohu mezinárodních soudů, a to především v oblasti ochrany environmentálního prostředí. Zkoumána je praxe, která za posledních desítek let přinesla rozvoj mezinárodního práva rapidní rychlostí. Důkazem toho může být existence velkého počtu mezinárodních smluv a institutů, jež se zabírají spory v oblasti životního prostředí. Tyto soudní aparáty přispívají k ochraně a pomalu, ale jistě definují právo na příznivé životní prostředí. Dále skrze své rozsudky napomáhají k řešení sporů, rozhodují o předběžných opatřeních a poskytují poradní posudky. Mezi hlavní devizy těchto institucí především patří pravomoc ukládat sporným stranám povinnost spolupracovat. Svoji činností přispívají k objasňování povinností států a výkladu principů, a tím tak napomáhají k právní jistotě. A i přes skutečnost, že judikatura těchto institucí není vynutitelná a nemá povahu klasického precedentu, tak jako ho známe z anglického práva, tak se těší značného respektu v celé společnosti. Práce soudních institucí má takovou úroveň, že lze mluvit o tom, že tyto instituce se staly nenahraditelnými a značně napomáhají k neustálému vývoji.

Abstract

The content of this thesis is to capture and explain the role of international courts, especially in the field of environmental protection. The practice that has brought the development of international law at rapid speed in recent years. This can be evidenced by the existence of a large number of international treaties and institutes dealing with environmental disputes. These judicial systems contribute to protection and slowly but surely define heright to a favorable life environment. Furthermore, through their judgments They help to resolve disputes, decide on in term measures and provide advisory opinions. The main assets of these institutions are, first and foremost, the power to impose obligations on the parties to cooperate. Their activities contribute to clarifying the obligations of states and interpreting the principles, thus contributing to legal certainty. And despite the fact that the case law of these institutions is not enforceable and does not have the character of a classical precedent, as we know it from English law, it use considerable respect through out society. The work of judicialinstitutions has reached such a level that it can be said that these institutions have become irreplaceable and greatly contribute to the continuous development.

Summary

Through the development of international courts, the environment has acquired a status of legal certainty and a certain kind of expectations from the whole of society. Among the most important bodies on the border of the environment are the European Court of Human Rights, the WTO, the Permanent Court of International Justice and many other institutions that help to stabilize the law in this area, as outlined in this thesis. These judicial bodies contribute to protection and slowly but surely establish and define the right to a favorable environment.

International Courts, through their judgments, help resolve disputes, adjudicate on interim relief and provide advisory opinions, and by their activities they put a stronger tool in the field of environmental protection, which greatly help to prevent disputes before the dispute begins. Decide on interim measures and provide advisory opinions. The main assets of these institutions are, first and foremost, the power to impose obligations on the parties to cooperate. They contribute to clarifying States' obligations and interpreting the principles, thus helping to ensure legal certainty. And despite the fact that the case law of these institutions is not enforceable and does not have the character of a classical precedent, as we know it from English law, it enjoys considerable respect throughout society.

The most common disputes taking place at international level are mainly disputes concerning the question of the use of common resources, most often rivers. Furthermore, the operation of airports and industrial activities. Other examples of recent disputes in the environmental field include dam construction, with subsequent intervention in the environment. To a lesser extent, they make decisions in the area of marine affairs and in cases of transboundary air or water pollution. Often, international judicial institutions are in a position to strike a balance between diverse interests. Mainly between economic interests to protect the environment.

The work of the judicial institutions has reached such a level that it can be said that these institutions have become irreplaceable and greatly contribute to continuous development.

Název práce v anglickém jazyce

Role of International Courts in Protecting the Environment

Klíčová slova

- Mezinárodní soudy - International Courts
- Mezinárodní právo životního prostředí - International Environmental Law
- Ochrana životního prostředí – Environmental Protection
- Judikatura ve věcech práva životního prostředí - Environmental Case Law